

# AKO NEBÍYŤ

## grobiamom

(príruečka nielen pre deti v materskej škole)



Prešov 2011

## AKO NEBYŤ GROBIANOM (PRÍRUČKA NIELEN PRE DETI V MATERSKEJ ŠKOLE)

---

**Autor:** © Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

Bc. Birknerová Simona  
Bc. Grobarčíková Mária  
Bc. Kužilová Nikola  
Bc. Maniková Martina  
Bc. Olejárová Dana  
Bc. Pištová Zuzana  
Bc. Pročková Mária  
Bc. Szilágyiová Anita  
Bc. Valengová Miriama

**Recenzenti:** PaedDr. Monika Miňová, PhD.

Mgr. Martin Dzurilla, PhD.

**Vydavateľ:** © Prešovská univerzita v Prešove, 2017

**Ilustrácie:** © Bc. Simona Birknerová

Bc. Mária Grobarčíková  
Bc. Nikola Kužilová  
Bc. Dana Olejárová  
Bc. Mária Pročková  
Bc. Anita Szilágyiová  
Bc. Miriama Valengová

**Návrh obálky, grafická úprava, editor:** Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

**Technická spolupráca:** Peter Holdok

Bc. Kužilová Nikola

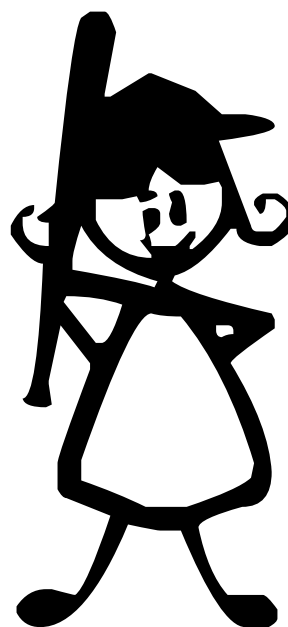
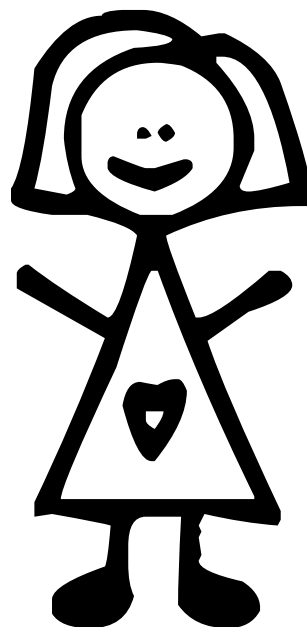
**Vydanie:** prvé

**Rok vydania:** 2017

**ISBN:** 978-80-555-1808-4

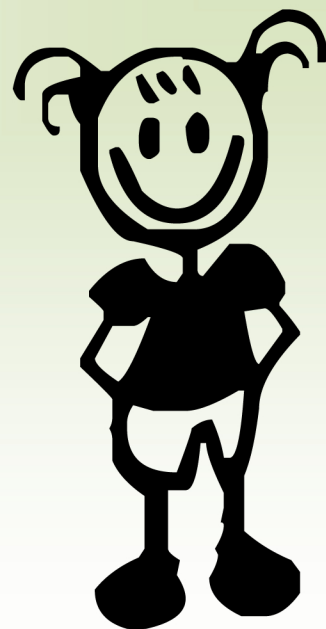
# OBSAH

ÚVOD .....	4
<i>1 Základné pojmy</i> .....	5
Pozdravovník .....	7
Veselé pozdravy .....	15
Náramky vd'aky .....	24
Nájdí svoj pár .....	26
Slovička .....	30
Čarovné slovička .....	33
Loptička zdvorilka .....	38
Kartičky .....	41
Pravidlá v našej triede .....	47
<i>2 Slušné spoločenské správanie</i> .....	55
Vladkova pieseň .....	59
V reštaurácií .....	65
Slušné vrece .....	70
Cesta slušného správania .....	76
Pozvánky .....	85
V slušnom kine .....	88
LITERATÚRA .....	93



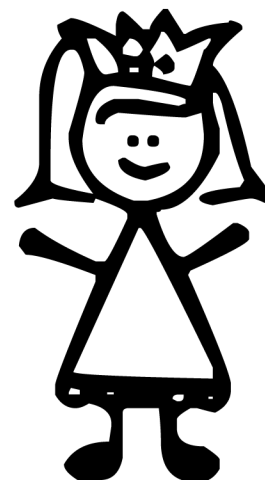
# Ako nebyť grobianom

(príručka nielen pre deti  
v materskej škole)



## ÚVOD

V minulosti sa nehovorilo o slušnom spoločenskom správaní. Ľudia si žili podľa svojich vlastných potrieb a noriem. Postupne sa vytvárali nové spoločenské pravidlá a normy ako to udáva stredovek a renesancia. V týchto obdobiach sa zmenil pohľad na ženu. Žena je postavená do stredu svetáckeho života a zavádza sa k nej ohľaduplnosť a úcta. Ako prvotným východiskovým bodom spoločenského správania môžeme nazvať Burgundský protokol zavedený Karolom Smelým. V 17. a 18. storočí bol vzorom pre celú Európu francúzsky kráľovský dvor. Revolúcia priniesla otvorenosť a spontánnosť medzi ľuďmi a Cisár Napoleon čiastočne obnovil „dobrú spoločnosť“. V ďalšom vývine spoločenského správania spôsobilá 1. svetová vojna posun, kde došlo k miešaniu rôznych vrstiev vojakov v hrôzach a utrpení, čo determinovalo vytvorenie kódexu spoločenského správania na zdravších základoch, ktoré platia dodnes. Súčasná spoločnosť je charakteristická informatizáciou, globalizáciou a migráciou obyvateľstva, ktoré významne ovplyvňujú a redefinujú spoločenské správanie.





# I ZÁKLADNÉ POJMY

## Etiketa

Pojem etiketa pochádza z francúzskeho slova "étiquette", ktorý pôvodne označoval nálepku na fľaštičke lieku. V súčasnosti tiež nálepku na určitom druhu tovaru, na ktorej sú vyznačené jeho charakteristické znaky.



V každej spoločnosti platia rozdielne normy a pravidlá spoločenského života. Sú ovplyvnené predovšetkým kultúrou, v ktorej dôležitú úlohu zohráva náboženstvo.

Ono výrazne poznamenáva životnú filozofiu, zvyky a tradície ľudí, ktorí v tejto spoločnosti žijú. Každá spoločnosť tak získava určité charakteristické črty, ktoré sú pre túto spoločnosť typické. Na ich základe spoločnosť vytvára súbor pravidiel, zásad a platných noriem spoločenského správania, ktoré nazývame "etiketa".

**Takt** vychádza z latinského tactus (dotyk) a presne označuje schopnosť uvedomiť si, čo sa druhého dotkne a čo nie. Takt spočíva v tom, že vieme, ako ďaleko zájsť, aby sme nezašli príliš ďaleko.

**Empatia** je schopnosť vcítiť sa do situácie a pocitov druhého človeka.

**Slušnosť** ako tvrdí Guth-Jarkovský (1922) je blahovoľné a dobrotivé zmýšľanie človeka vždy pripraveného na určité obete a na určité sebazaprenie, ktoré si vyžaduje spoločenský život voči spolublížnemu.

*"Každé poďakovanie je nový začiatok."*

*Werner Steinberg*

Slušnosť je teda naša vnútorná vlastnosť, ktorá sa nachádza vo vnútri každého z nás. Je to určitý dar, ktorý máme a sme ochotný za určitých okolností prejavovať. V skutočnosti je to talent, ktorý je možné rovnako rozvíjať tak aj „zahodiť“.

**Zdvorilosť** je úmyselné obmedzovanie vlastného individualizmu a egoizmu. Je dobrovoľným podriadením sa platným normám a pravidlám spoločenského života. Človek by mal byť zdvorilý i voči nezdvorilým, pretože zdvorilé slovo pôsobí i na hrubého človeka a nezriedka mení i jeho myslenie. Čím sme zdvorilejší, tým sú naše slová účinnejšie.

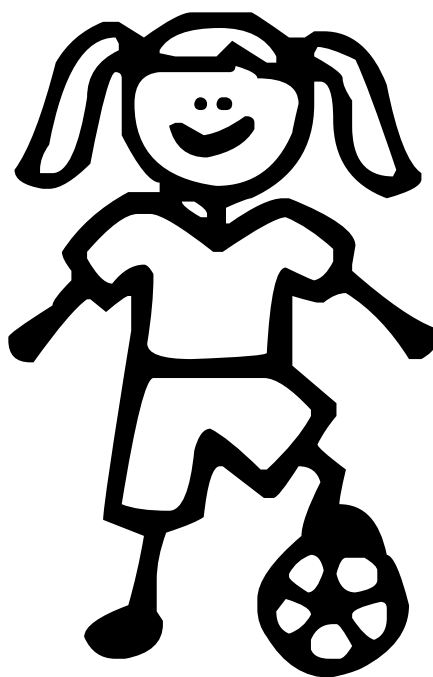


## DRUHY SPOLOČENSKÉHO KONTAKTU

**Pozdrav** - je najstarším, najjednoduchším a najdôležitejším prvkom spoločenských vzťahov. Je to základný prejav zdvorilosti. (Jahn,2013). „Pozdrav nemá byť nedbanlivý, ale ani prehnáný, afektovaný. Má sa vyslovovať zreteľne a s úsmevom, s vľúdny pohľadom očí a miernym úklonom hlavy.“ (Brázdová, 1992, s.19) Vo všeobecnosti platí, že muž sa prvý pozdraví žene, mladší staršiemu, podriadený nadriadenému, jednotlivec skupine - zdravíme sa zdvorilo a dostačujúco nahlas.

*Pozdravy poznáme:*

- **Slovné** (*neutrálne/neformálne – primerane situácii*). Aj pozdravy sú časovo obmedzené, napr.: dobré ráno – do 8:00 hod., dobrý deň – od 8:00 do 18:00 hod., dobrý večer - od 18:00 do 22:00 hod.
- **Úklonom**. Úklon sa najčastejšie používa v situáciách, ak sa nachádzame vo väčšej vzdialenosti od človeka, ktorého chceme pozdraviť a pri absencii slovného pozdravu.
- **Vstaním**. Tento pozdrav najčastejšie využívajú muži, aby vzdali úctu žene. „Žena sa zdraví vstaním iba vtedy, ak zdraví staršiu dámu, váženého seniora alebo významnú osobu.“ (Brázdová, 1992, s.23)
- **Skladaním klobúka**. Klobúk si zväčša muž dáva dole pri pozdrave vždy. Výnimkou je zlé počasie. Žena si pri pozdrave klobúk dole nedáva.
- **Podaním ruky**. Základnou povinnosťou ženy pri pozdrave je pozdrav vľúdne prijať a s úsmevom opätovať. Stisk ruky má byť pevný a krátky, maximálne jednu sekundu a samozrejme ho sprevádza očný kontakt a úsmev. (Anonym 2009 - 2012)

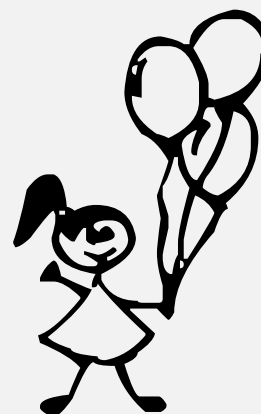


- **Bozkom** (ruky, líca). Muž jemne uchopí ruku dámy, zdvihne ju nahor, jemne sa skloní a naznačí bozk. Žena by pobožkanie ruky mala prijať so samozrejmosťou a bez spupnosti. Bozk na líce sa používa pri výnimočných príležitostiach s blízkou rodinou.
- **Objatím**. Objatie má v rozličných kultúrach aj rozličnú úlohu, používa sa pri rôznych príležitostiach, ale pre človeka má vždy rovnaký účinok. Je to univerzálne medzinárodné gesto, používa sa pri lúčení, vítaní, ďakovaní, úteche a odpúšťaní, má liečivý charakter. (Koncošová 2015)

**Predstavovanie.** Je v podstate sa zbavovanie anonymity, uvádzanie neznámeho jedinca do konkrétnej spoločenskej situácii. (Brázdová, 1992, s.25) Pri predstavení vyslovíme zreteľne svoje meno aby bolo dobre porozumené. Predstavujeme sa celým menom v tvare „meno a priezvisko“. V kontakte muža so ženou sa ako prvý predstaví muž, pretože správna dáma sa nerozpráva s neznámym mužom. (Brázdová, 1992, s.26)

**Oslovenie.** Pri oslovovaní je potrebné zapamätať si, že v našich podmienkach oslovujeme pán, pani a slečna iba osoby neznáme, teda tie, ktorým sme neboli predstavení. (Brázdová, 1992, s.29)

**Prošba** je krátky stručný hovorený prejav, ktorého funkciou je zdvorilo požiadať adresáta o naplnenie želaného stavu veci. Súčasťou prosby je zdvorilé oslovenie, potom by malo nasledovať ospravedlnenie za ošetrovanie o čas. Deti vedíme k formulovaniu prosby o informáciu, o radu, o pomoc a pod..



**Poďakovanie** znamená vzdať úctu komunikačnému partnerovi. Poďakovať možno jednoslovne, no v materskej škole možno nacvičovať aj viacslovné poďakovania. Uplatňujeme ho aj pri lúčení (za príjemne strávený čas) alebo pri príležitosti sviatku ako súčasť blahoželania (Deň matiek, narodeniny). Poďakovaním ukončujeme viacero foriem spoločenského kontaktu (ak niekoho žiadame o pomoc, o informáciu alebo ak nám niekto pomôže nezištne).

**Ospravedlnenie** patrí medzi základné znaky slušnosti. Je to slovný prejav, ktorým podávame vysvetlenie, prečo sa istá povinnosť nevykonáva, resp. prečo došlo k určitému omylu, chybe. Pri ospravedlnení prijímame zodpovednosť za svoje správanie. Čarovné slovíčka ako „prepáč“, „je mi ľúto“, „ospravedlňujem sa“ dokážu mnoho vecí zachrániť.



# Pozdravovník

<b>Veková kategória</b>	3 – 4 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Volí vhodný pozdrav vzhľadom na aktuálnu situáciu a odzdraví primerane situácii.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Použiť vhodný pozdrav primerane situácii a vzhľadom na osobu, s ktorou sa zdraví.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, matematické, učiť sa tvorivo myslieť, sociálne a personálne
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – Pozdravovník príloha č. 2 – hracia kocka s číslami príloha č. 3 – obrázky tabuľa plachta kostým ženy z minulosti (pre učiteľku) hudobná ukážka – Harry Potter theme song (dostupné na: <a href="https://www.youtube.com/watch?v=Htaj3o3JD8I">https://www.youtube.com/watch?v=Htaj3o3JD8I</a> )
<b>Postup aktivity - hry</b>	Učiteľka sa prezlečie do kostýmu z minulosti. Deti usadí na stoličky do polkruhu pred tabuľu a pustí hudobnú ukážku, ktorá bude v pozadí celej aktivity. Učiteľka má pripravené na tabuli obrázky (vid'. príloha č. 3).  „Dobrý deň, deti. Som dvorná dáma z dávnej minulosti. Pochádzam z ďalekého kráľovstva Pozdravkovo.

Prišla som k vám na návštevu zistiť, či sa viete pekne zdravieť ako naše deti v kráľovstve. Priniesla som si so sebou obrázky našich detí.“

Žena z minulosti ukáže deťom obrázky (viď. príloha č. 3), ktoré sú na tabuli. Spolu s deťmi si ich pomenujú a na každý obrázok zvolia vhodný pozdrav.

Žena z minulosti sa opýta detí, či poznajú nejakú čarovnú formulku na privolanie Pozdravovníka (viď. príloha č. 1). Žena z minulosti má Pozdravovník prikrytý plachtou v triede. Po vyslovení čarovnej formulky „Abraka-dabraka, čary-máry, nech sa nám tu Pozdravovník ihneď zjaví!“ učiteľka odkryje Pozdravovník a spoločne si deťmi hru zahrá.

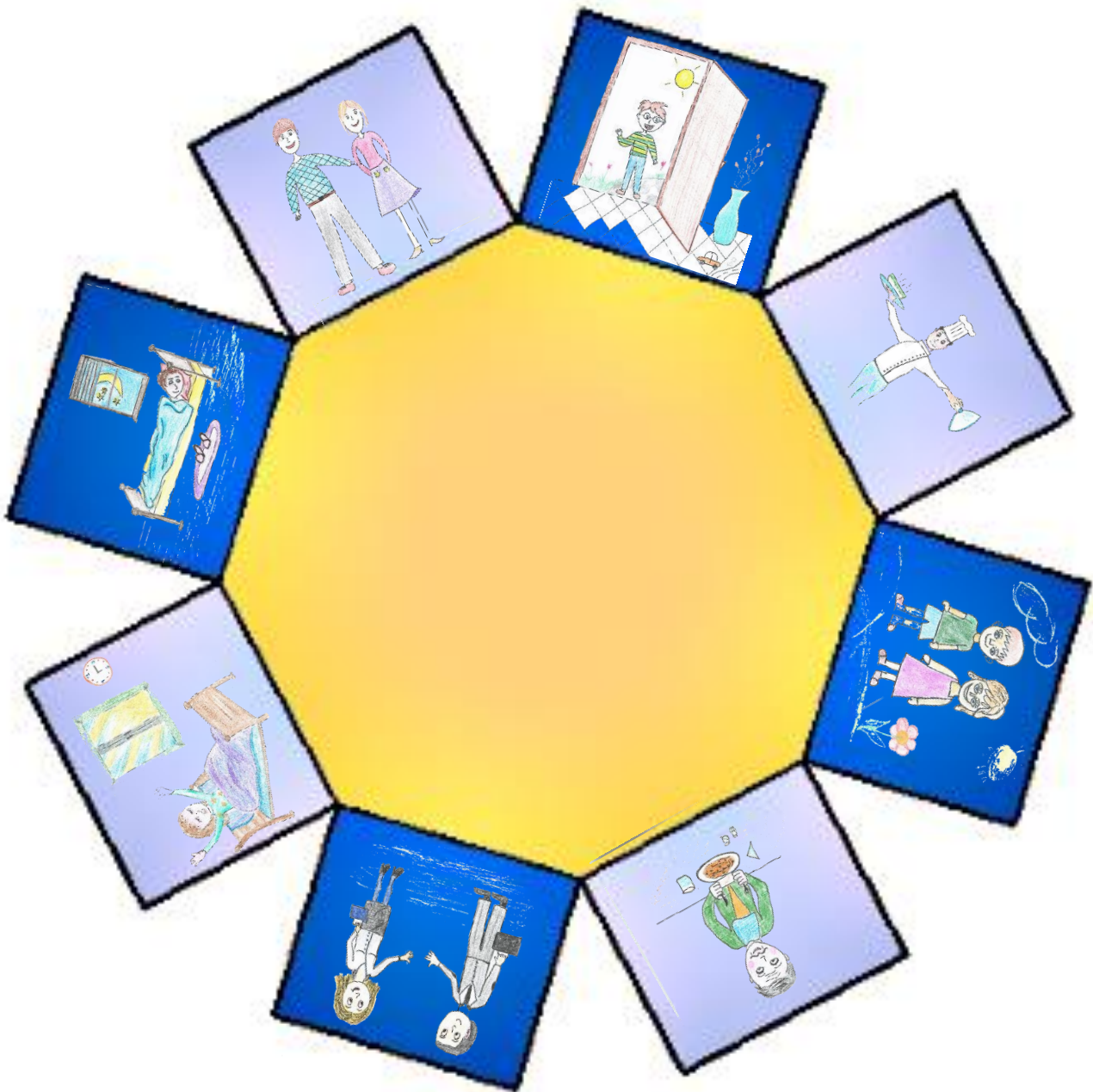
### **Postup**

Každé dieťa si postupne vezme kocku, hodí ňou a spočíta bodky. Koľko bodiek na kocke hodí, toľkokrát zatočí s Pozdravovníkom. Keď sa koleso dotočí a šípka ukáže na dané okienko, ktoré dieťa otvorí, jeho úlohou bude vysloviť správny pozdrav náležiaci k danej situácii.

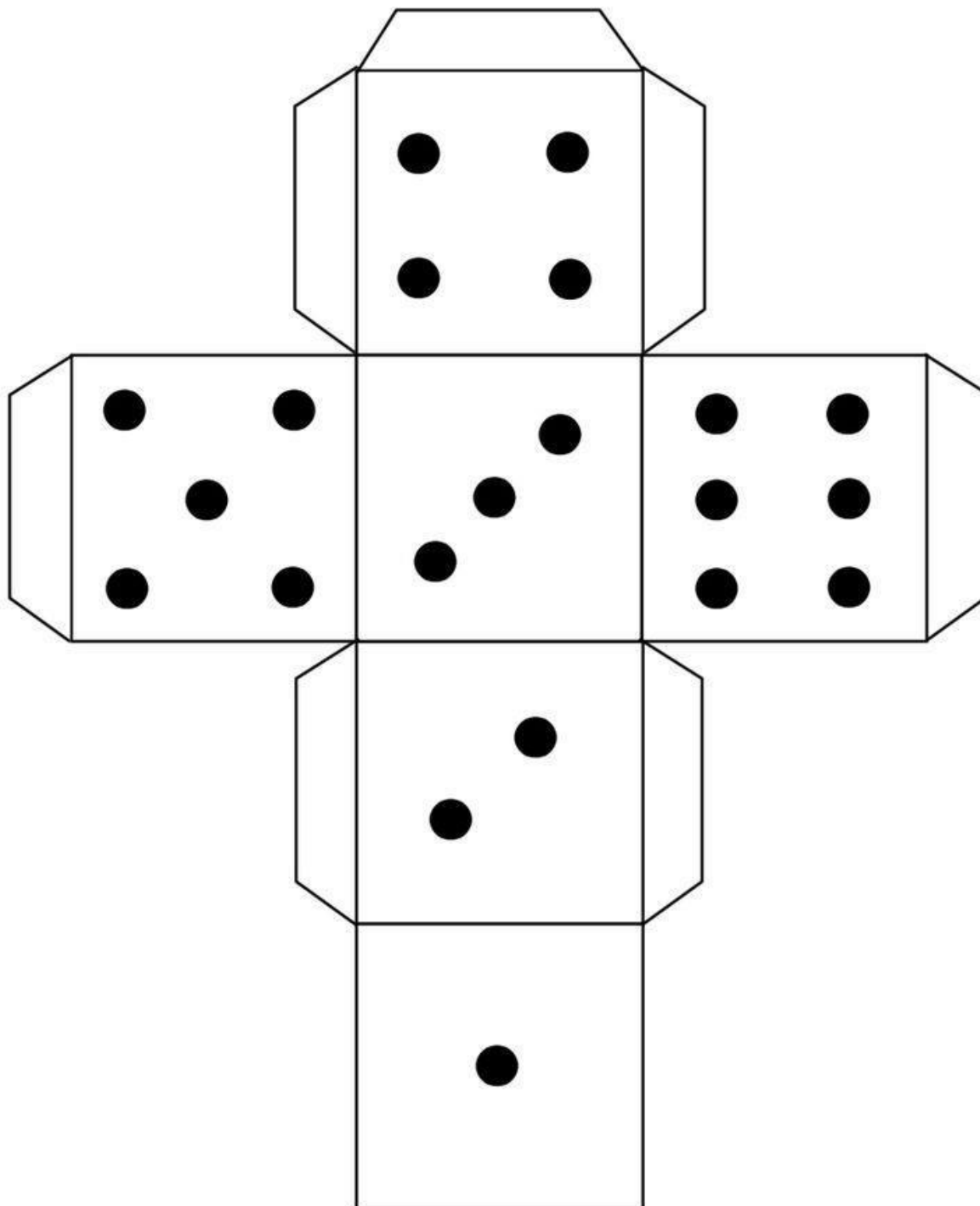
Všetky deti sa pri hre vystriedajú a každého žena z minulosti pochválí.

Na záver si so ženou z minulosti vymyslia spoločný pozdrav.

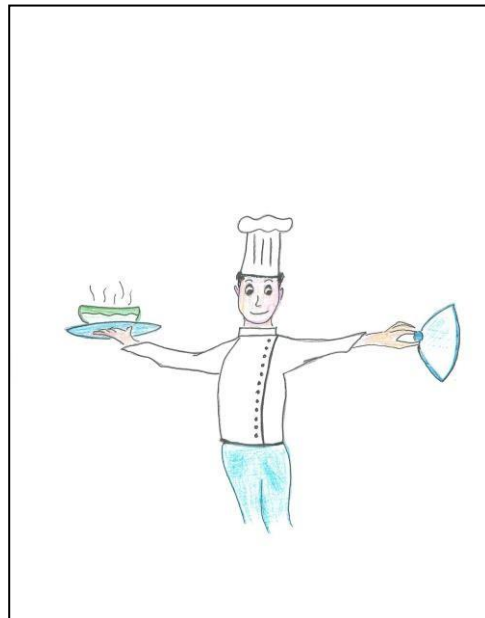
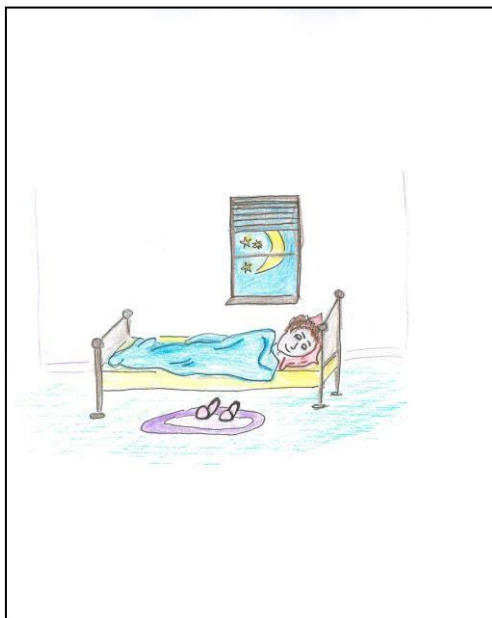
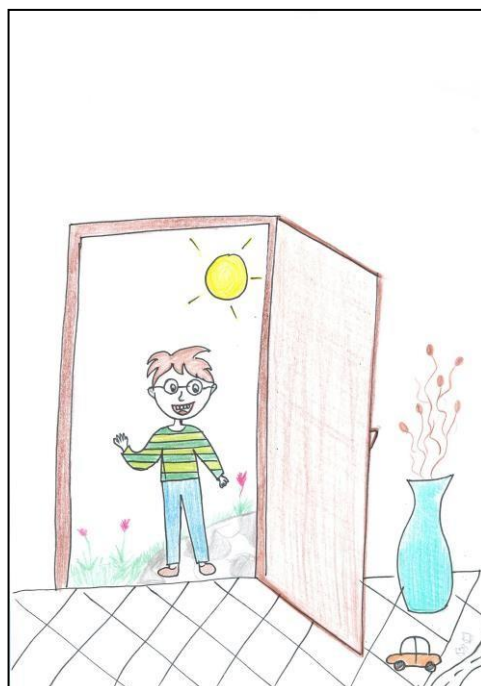
# PRÍLOHA Č. 1 – POZDRAVOVNÍK



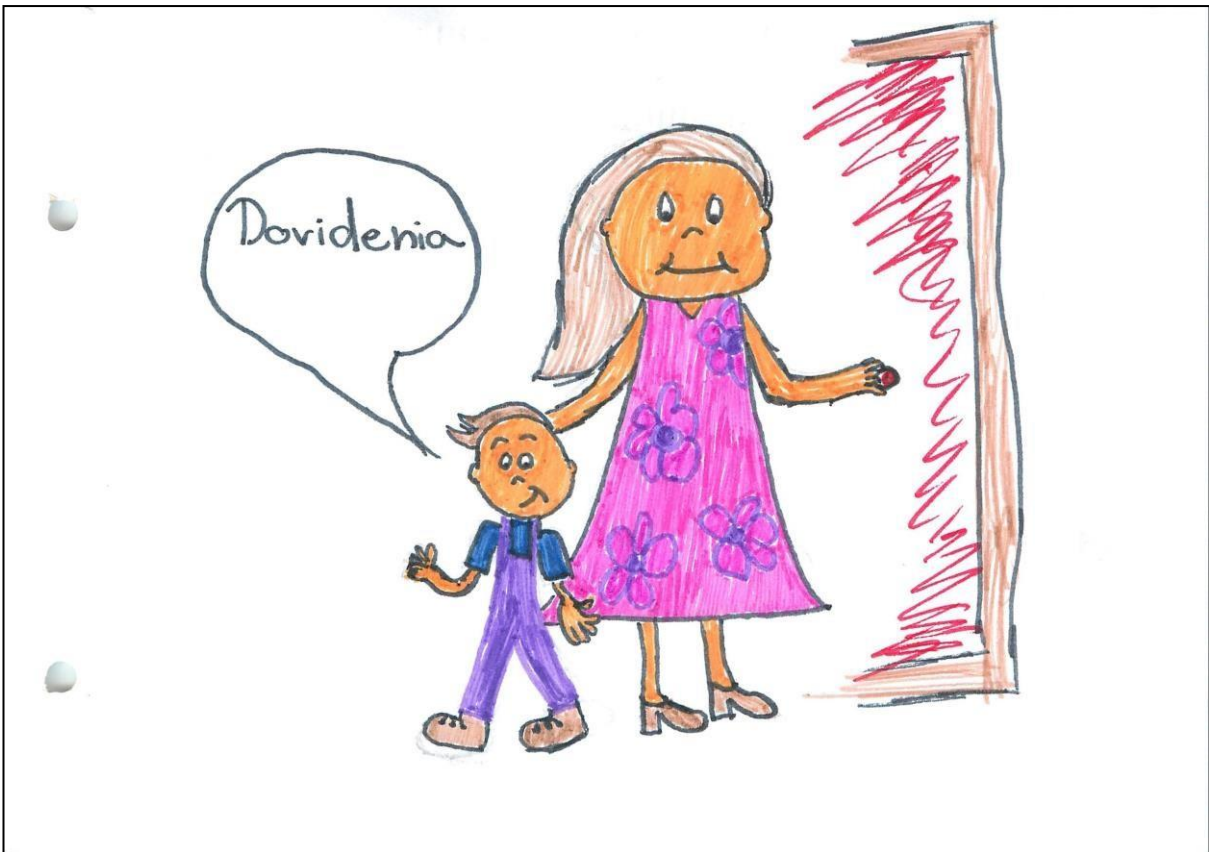
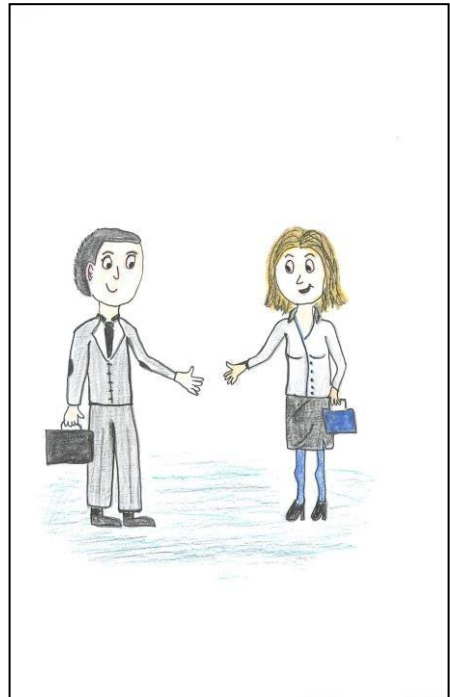
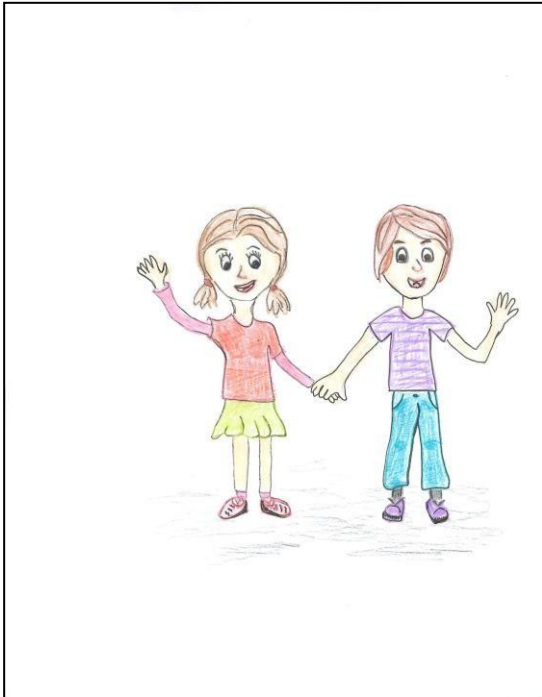
# PRÍLOHA Č. 2 – HRACIA KOCKA S ČÍSLAMI

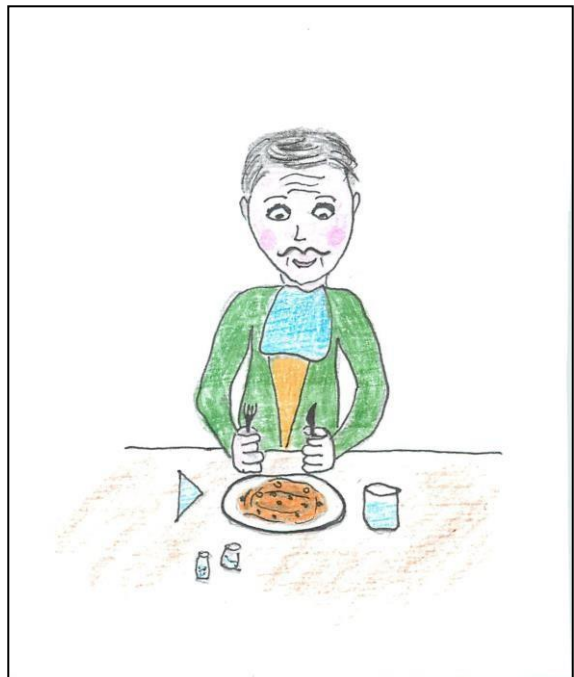


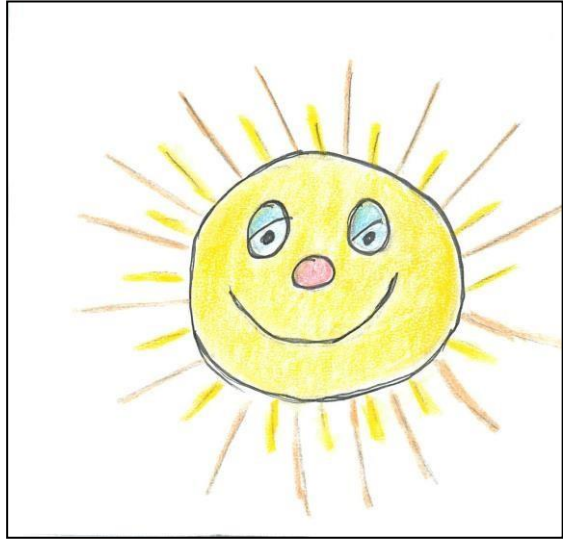
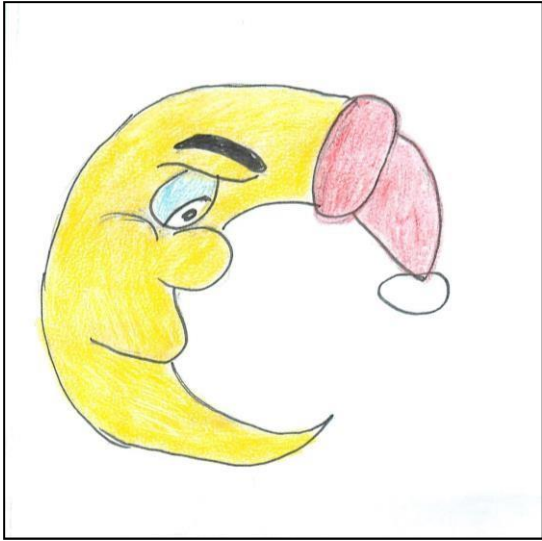
# PRÍLOHA Č. 3 – OBRÁZKY











# Veselé pozdravy

<b>Veková kategória</b>	5 – 6 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Volí vhodný pozdrav vzhľadom na aktuálnu situáciu a odzdraví primerane situácii.  Spieva piesne a riekanky.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Zvoliť správny pozdrav podľa situácie. Spievať pieseň v hlasovom rozsahu $c_1 - c_2$ .
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, učiť sa, sociálne a personálne, občianske
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – notový zápis piesne príloha č. 2 – obrázky
<b>Postup aktivity - hry</b>	Učiteľka prednesie vzorovo pieseň s názvom: <i>Veselo sa zdravíme</i> a po dospievaní vedie s deťmi krátky rozhovor o obsahu piesne. Môžu sa využiť aj obrázky (vid'. príloha č. 2) a to tak, že deti z obrázkov vyberú tie, ktoré sa spomínajú v pesničke. Učiteľka sa môže opýtať detí, ako sa zdravia rodičom, keď sa zobudia, v MŠ pani učiteľke, kamarátom, príbuzným, atď.

## Dychová rozcvička



Keď sa ráno zobudíme, ponaťahujeme si rúčky, zhlboka sa nadýchneme a pri výdychu pozdravíme slniečko: *Aaaa, dobre ráno* (trikrát). Tento pozdrav pri opakovaní pošleme rodičom, bračkov, sestričke a pod.

Deti cítite tú vôňu? Teraz sa zahráme na psíkov detektívov. Ako taký psík ňuchá? Zisťujú vôňu cez svoj „ňufák“. Opakujeme to. Vedeeme s deťmi rozhovor, čo cítia, čo si predstavujú. Následne vôňu, ktorú cítia pošlú pomalým a dlhým výdychom ostatným deťom.

### **Vzorový prednes piesne „Pozdrav na každý deň“**

(Bc. Zuzana Pištová, Bc. Mária Pročková)

**1.** Dobré ránko prajeme, rúčky rýchlo zdvíhame.  
Dobrý deň si zdravíme, rúčky si podávame.

/: Obedík už chystáme, dobrú chuť si prajeme.  
Mňam, mňam, mňam, ďakujeme Vám. :/

**2.** Dobrý večer prajeme, mesiačik už vítame.  
Dobrá noc Vám prajeme, spinkať sa už chystáme.

/: Obedík už chystáme, dobrú chuť si prajeme.  
Mňam, mňam, mňam, ďakujeme Vám. :/

## Nácvik piesne



## Spev celej piesne



### Rozhovor o piesni.

Učiteľka kladie otázky. O čom bola pieseň? Aké pozdravy sa v piesni spomínali?

Učiteľka zaspieva prvú časť piesne.

#### *Nácvik 1. slohy*

Dobré ráno prajeme, rúčky rýchlo zdvíhame.

*Deti sa pridajú (opakujeme dva až trikrát).*

Dobrý deň si zdravíme,

rúčky si podávame.

*Deti sa pridajú (opakujeme dva až trikrát).*

#### *Nácvik refrénu*

/: Obedík už chystáme, dobrú chuť si prajeme.

Mňam, mňam, mňam, ďakujeme Vám. :/

*Deti sa pridajú, spievajú spolu s učiteľkou (dva až trikrát).*

#### *Nácvik 2. slohy*

Postup je rovnaký ako v nácviku 1. slohy.

„Pamätáte si ako sa spievala prvá časť pesničky?

Teraz si zaspievame prvú a druhú slohu s refrénom. Kto si pamätá, nech sa ku mne pridá“.

Nácvik piesne trvá viac ako jeden deň s ohľadom na individuálne predispozície detí.

## **Dychová rozcvička**



(Možná hlasová rozcvička, v publikácii však neuvádzame)



## **Nácvik častí piesne**



## **Spev celej piesne**



## **Zhodnotenie**

### **Skupinová hra** Speváci a porota (poslucháči):

Deti rozdelíme na dve skupiny. Prvá skupina predstavuje porotu a druhá skupina spevákov. Po dospievaní piesne porota zhodnotí spev spevákov. Následne sa skupiny vymenia.

Rozhovor o tom, ako sa im páčila pesnička, pochvala.



# PRÍLOHA Č. 1 – NOTOVÝ ZÁPIS PIESNE

## Pozdrav na každý deň

Zuzana Pištová, Mária Pročková

Vladimír Fedorko

♩ = 120



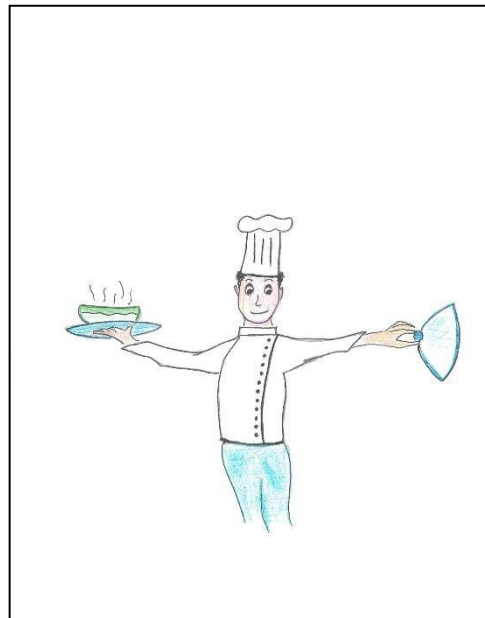
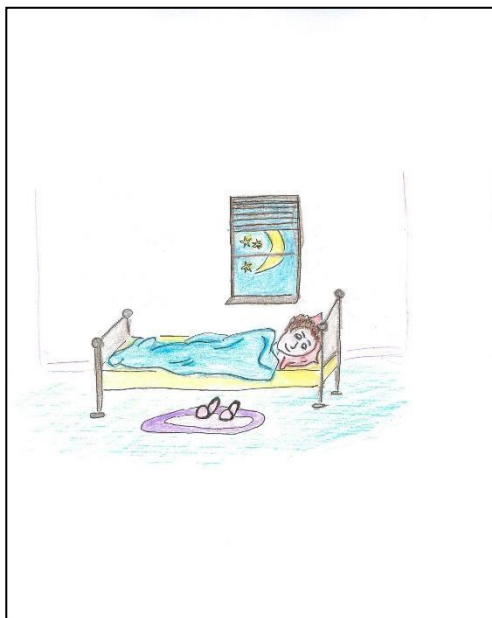
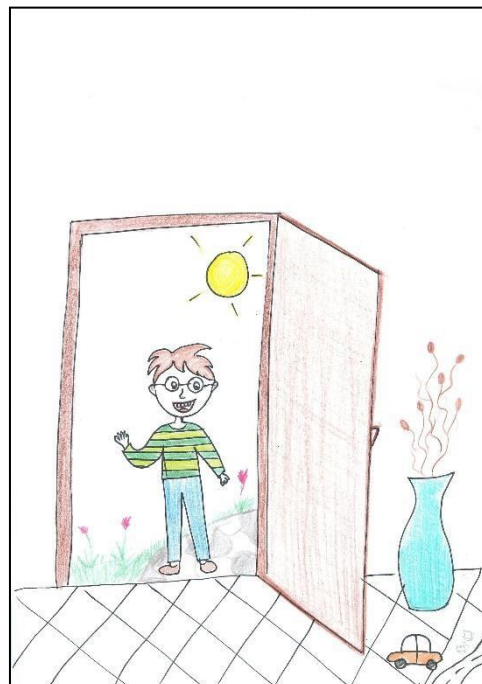
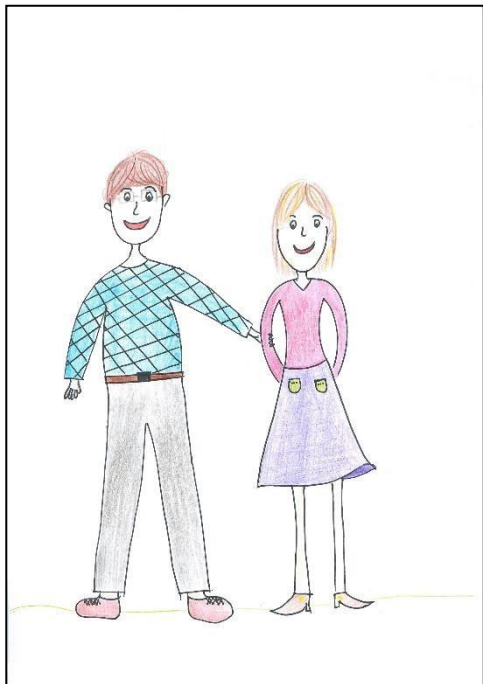
1. Dobré ráno prajeme,  
rúčky rýchlo zdvíhame.  
Dobry deň si zdravíme,  
rúčky si podávame.

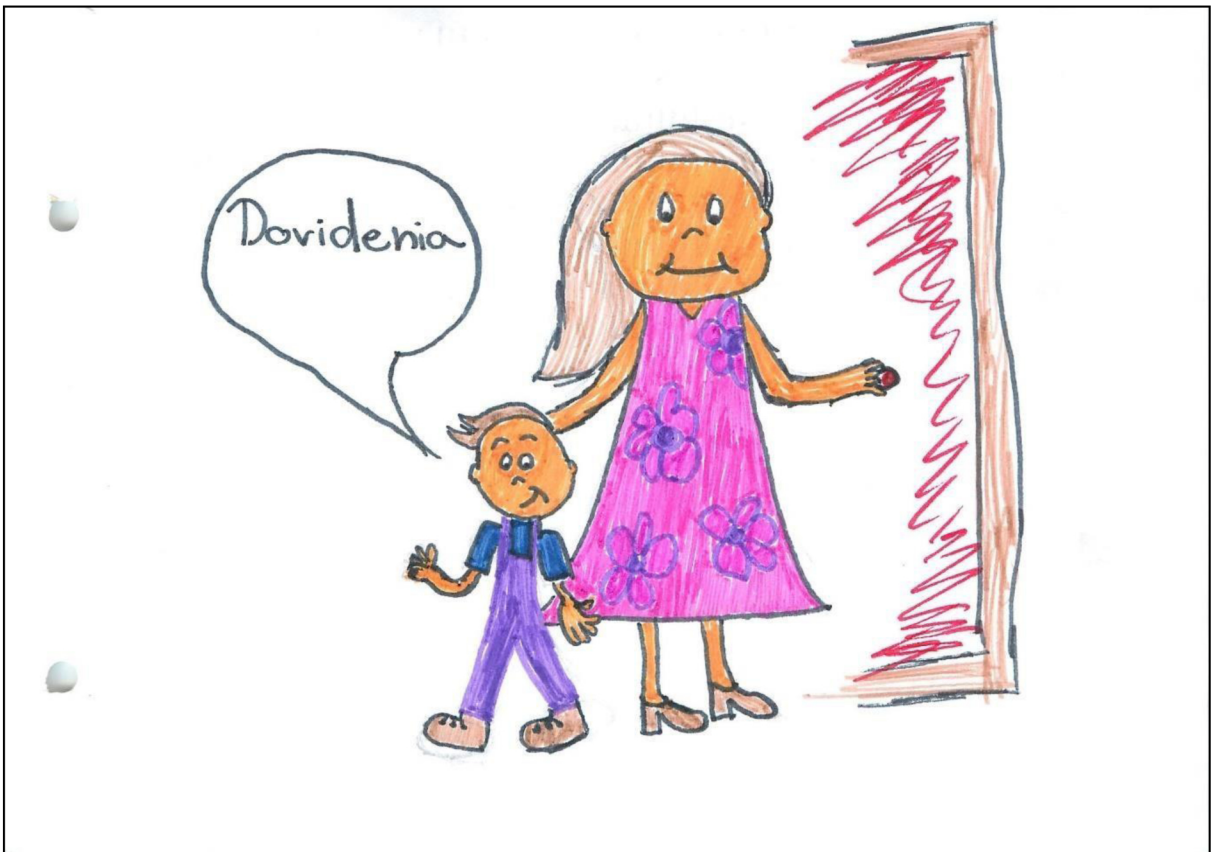
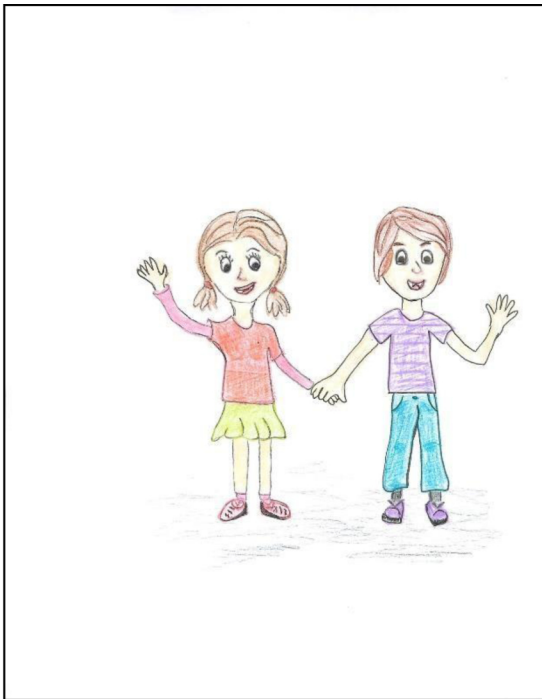
/: Obedík už chystáme,  
dobrú chuť si prajeme.  
Mňam, mňam, mňam,  
ďakujeme Vám. :/

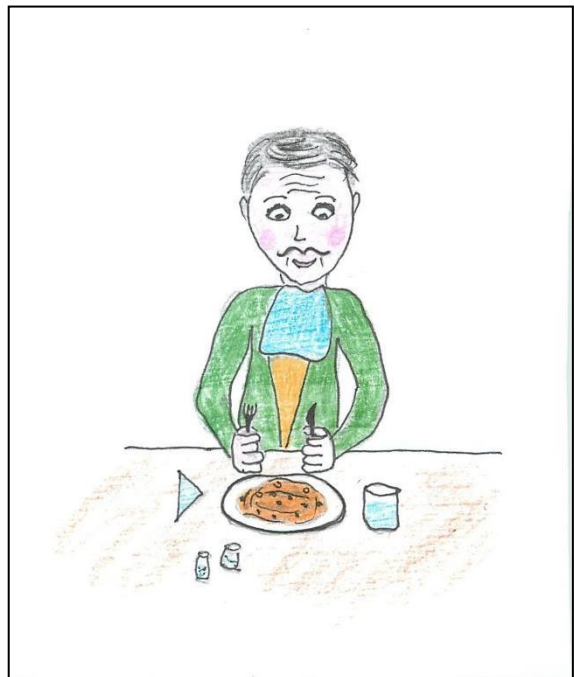
2. Dobry večer prajeme,  
mesiačik už vítame.  
Dobru noc Vám prajeme,  
spinkať sa už chystáme.

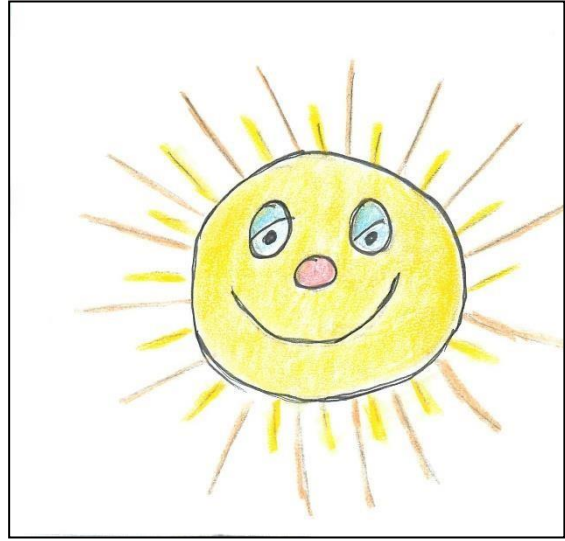
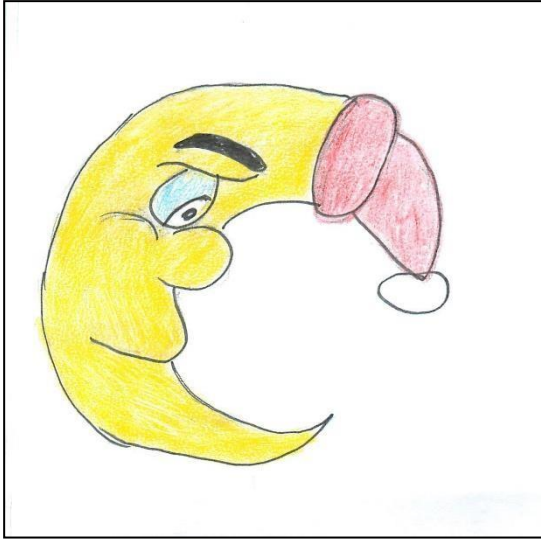
/: Obedík už chystáme,  
dobrú chuť si prajeme.  
Mňam, mňam, mňam,  
ďakujeme Vám. :/

## PRÍLOHA Č. 2 – OBRÁZKY









## Náramky vd'aky

<b>Veková kategória</b>	5 – 6 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Používa prosbu, poďakovanie, ospravedlnenie vzhľadom na aktuálnu situáciu.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Použiť zdvorilostnú frázu „ďakujem“ vo vzájomnom obdarovávaní sa.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, sociálne a personálne, občianske, pracovné
<b>Pomôcky</b>	koráliky rôznych farieb, veľkosti a druhov materiálu, nylonová šnúrka (najlepšie priesvitná) nožnice hotový náramok na ukážku



## Postup aktivity - hry

„Deti, ako ste si už možno všimli, mám nový náramok.“ Učiteľka deťom ukáže svoj náramok, prípadne ho nechá kolovať, aby si ho deti mohli obzrieť.

„Tento náramok nie je taký obyčajný. Dostala som ho od kamarátky ako poďakovanie za pomoc. Od vtedy ho nazývam náramok vďaky. Viete, deti, slovíčko ďakujem používame veľmi málo. Pritom príležitostí je veľa, napríklad dnes počas desiaty. Koľko z Vás poďakovalo pani kuchárke? Slovíčko ďakujem je tak krásne, silné a čarovné slovo. Poteší srdce každého človeka. Deti, kedy sa slovíčko ďakujem používa? Keďže sa často na neho zabúda, dnes si urobíme naše vlastné náramky vďaky.“

Deti si posadajú k stolom, na ktorých budú mať pripravené uvedené pomôcky. Ich úlohou bude navliekať koráliky na šnúrku. Po dokončení im učiteľka zviaže náramok. Po dokončení náramkov deti vytvoria vláčik a prezrú si všetky vytvorené náramky. Po zhodnotení (aký náramok by si si vybral a prečo?) a pochvale bude nasledovať ďalšia úloha, v ktorej si vyberú osobu, ktorej by chceli poďakovať.

Učiteľka upozorní deti, aby pri odovzdávaní, resp. prijímaní náramku nezabudli povedať čarovné slovíčko „ďakujem“.



## Nájdí svoj pár

<b>Veková kategória</b>	5 – 6 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Volí vhodný pozdrav vzhľadom na aktuálnu situáciu.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Zvoliť vhodný pozdrav/prianie vzhľadom na aktuálnu osobu a situáciu v slovenskom a anglickom jazyku.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, učiť sa tvorivo myslieť, sociálne a personálne
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – pexeso: obrázok A – good morning (dobré ráno) obrázok B – good night (dobrú noc) obrázok C – hello (ahoj/dobrý deň) obrázok D – hi (ahoj – neformálne) obrázok E – cheers (na zdravie) obrázok F + G – enjoy/dig in/bon appetit (dobrú chuť – vybrať jednu možnosť a tú učiť)

## Postup aktivity - hry

Deti usadíme za jeden stôl alebo do kruhu na koberec. Predostrieme pred nich pexeso (viď. príloha č. 1) v takom počte kartičiek, koľko je detí. Vyzveme deti, aby si každý vzal jednu kartičku, otočil ju a našiel svojho kamaráta – svoj pár.

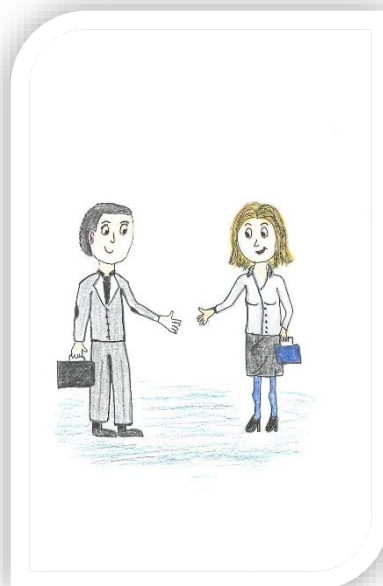
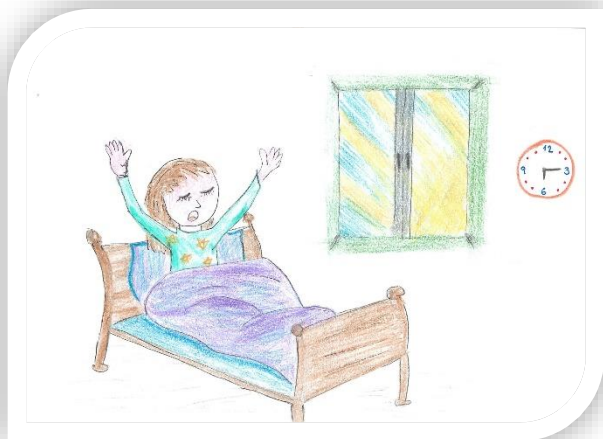
Každá dvojica sa chvíľu zamýšľa nad svojim obrázkom, následne požiadame prvú dvojicu, aby nám opísala svoj obrázok – čo sa na ňom nachádza a aký pozdrav sa s ním spája (napr. „dobré ráno“).

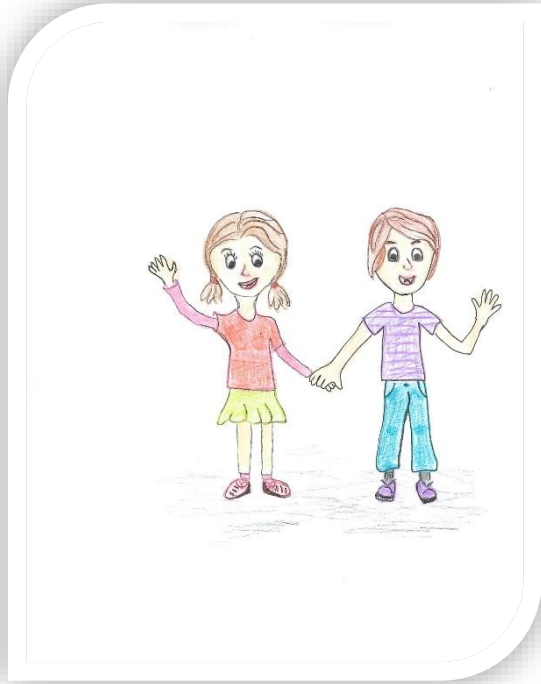
„A teraz dobre nastražte uši, aby ste počuli, ako sa každé ráno zdravia ľudia po anglicky – good morning [gʊd 'mɔ:.nɪŋ].“ Vyzveme deti, aby dvakrát zopakovali pozdrav spoločne a na to sa pár s touto kartičkou vzájomne anglicky pozdraví a ostatní ich počúvajú. Opakovaním deti zdokonaľujú výslovnosť týchto slov.

Takýmto spôsobom každý pár predstaví svoju kartičku a spoločne sa zoznámime so základnými pozdravmi v anglickom jazyku.

Na konci kartičky pozbierame, pomiešame a hráme pexeso znova. Tak sa deti vystriedajú a anglický ekvivalent slova si pri rovnakých kartičkách niekoľkokrát opakujeme.

# PRÍLOHA Č. 1 – PEXESO





# Slovíčka

<b>Veková kategória</b>	3 – 4 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Použiť zdvorilostné frázy – prepáč, prosím, ďakujem.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, sociálne a personálne
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – notový zápis inštrumentálnej činnosti Orffov inštrumentár – drevené paličky, ozvučné drierko
<b>Postup aktivity - hry</b>	Deti sedia na koberci v polkruhu. Učiteľka sa prihovori deťom:  <i>Prišla malá Danká, spýtala sa Janka. Poznáš tieto slovíčka? Učila ma babička.</i>  „Deti, tušíte, aké slovíčka učila našu Danku babička?“ Nie sú to obyčajné slová, dokonca sú čarovné.

**RIEKANKA:**

Prosím, prepáč, ďakujem,  
tieto slová každý vie.  
Veľkí a či malí,  
poznať by ich mali.

Učiteľka spolu s deťmi postupuje podľa týchto  
krokov:

**Naučiť riekanku** – učiteľka povie celú riekanku  
dvakrát – prvý verš a dieťa zopakuje. Takto  
postupujeme dokonca riekanky. Po dopovedaní  
veršov učiteľka spolu s deťmi povie celú  
riekanku.

**Rytmizácia riekanky hrou na telo v 2/4 takte** –  
vytlieskávajú rytmus a vyplieskávajú metrum.

**Rytmizácia riekanky pomocou ozvučného  
drievka a drevených paličiek** (viď. príloha č. 1)

Na konci sa učiteľka opýta detí, aké sú to  
čarovné slovíčka a spoločne si zopakujeme  
riekanku – Prosím, prepáč, ďakujem.





# Čarovné slovíčka

<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Používa prosbu, poďakovanie, ospravedlnenie vzhľadom na aktuálnu situáciu.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Použiť čarovné slovíčka – prosím, ďakujem, prepáč.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, matematické, učiť sa tvorivo myslieť, sociálne a personálne
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – strom príloha č. 2 – farebné vtáčiky temperové farby štetce výkres A2
<b>Postup aktivity – hry</b>	<p>Učiteľka deti usadí na koberec, na ktorom vedie s nimi rozhovor či poznajú 3 čarovné slovíčka. Sú to prosím, ďakujem, prepáč. Deti majú povedať, kedy tieto slová používajú. Spoločne s deťmi vedieme rozhovor komu a začo sme poďakovali, povedali prosím a prepáč. Všetky deti majú povedať nejakú situáciu, kedy použili čarovné slovíčka.</p> <p>Učiteľka si s deťmi zahrá rôzne modelové situácie, ako máme používať čarovné slovíčka.</p>

**Modelové situácie:**

- nákup v obchode,
- hádka o hračku,
- vypýtanie si niečoho od rodičov,
- naťahovanie sa so súrodencom,
- požičanie si hračky.

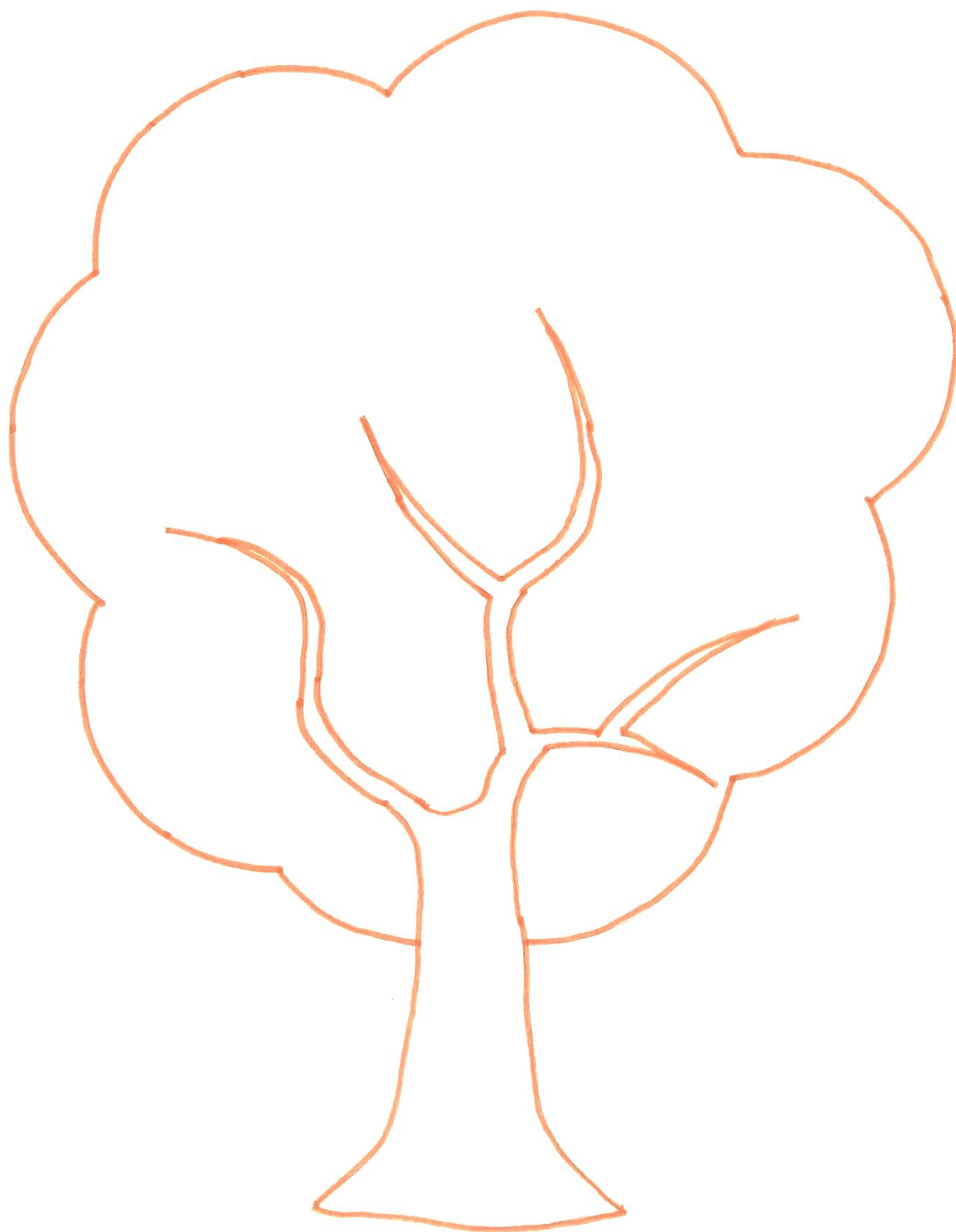
Ukážeme si, ako by sme mali správne používať prosím, ďakujem a prepáč.

Učiteľka sa s deťmi presunie ku stolu, na ktorom budú pripravené pomôcky.

Najprv si na výkres A2 nakreslíme strom (vid'. príloha č. 1), ktorý s deťmi vymaľujeme temperovými farbami. A následne si pripravíme z farebných papierov 3 vtáčikov. Každý vtáčik bude inej farby a na každého napíšeme jedno čarovné slovo (vid'. príloha č. 2). Na strom prilepíme farebné vtáčiky. Hotový „strom čarovných slov“ si s deťmi zavesíme na stenu.

Tento strom bude deťom pripomínať, aby tieto čarovné slovíčka používali každý deň.

# PRÍLOHA Č. 1 – STROM



## PRÍLOHA Č. 2 – FAREBNÉ VTÁČIKY





# Loptička zdvorilka

<b>Veková kategória</b>	5 – 6 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Používa prosbu, poďakovanie, ospravedlnenie vzhľadom na aktuálnu situáciu.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Použiť správne slovo (prepáč, prosím, ďakujem) vzhľadom na situáciu.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, sociálne, osobnostné
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – názorný rytmický model loptička
<b>Postup aktivity – hry</b>	Deti usadíme do kruhu na koberec a hráme s nimi dialogickú hru. Deťom prezradíme, že sa zahráme s loptičkou zdvorilkou, najprv im však vysvetlíme, čo znamená správať sa zdvorilo.  Úlohou detí je porozumieť otázke, ktorú položí učiteľka a následne vhodne odpovedať. Učiteľka rytmizuje v 2/4 takte (vid'. príloha č. 1).

„Jan-ko u-drel A-nič-ku. Čo sa po- vie?“  
Dieťa, ktorému hodí učiteľka loptičku, odpovedá: „Pre-páč.“ Dieťa smerujeme, aby odpoveď správne rytmizovalo.

Potom otázku „Čo sa po-vie?“ zopakujeme a všetky deti sa pridajú a rytmizujú odpoveď: „Pre-páč!“

Dieťa hodí loptičku naspäť učiteľke.  
Následne použijeme ďalšie obmeny situácií, poprípade iné situácie, napr.:

„Katka chce šteniatko. Čo sa povie?“

„Prosím.“

„Jožko dostal zmrzlinu. Čo sa povie?“

„Ďakujem.“

„Zuzka túži po bábike. Čo sa povie?“

„Prosím.“

„Erik rozplakal Janku. Čo sa povie?“

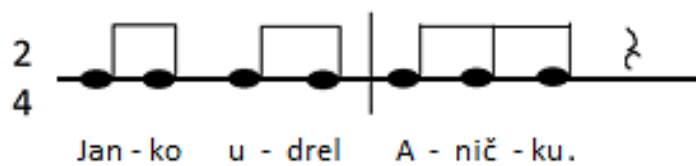
„Prepáč.“

„Maťko dostal novú knihu. Čo sa povie?“

„Ďakujem.“

Takto vystriedame všetky deti. Na záver sa porozprávame o tom, aké slová sme používali, kedy sme ich používali. Upozorníme deti na to, že slušné deti tieto slová poznajú a používajú.

# PRÍLOHA Č. 1 – NÁZORNÝ RYTMICKÝ MODEL





# Kartičky

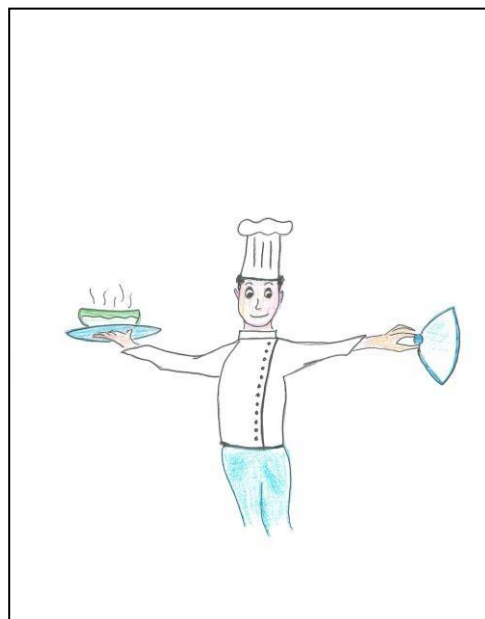
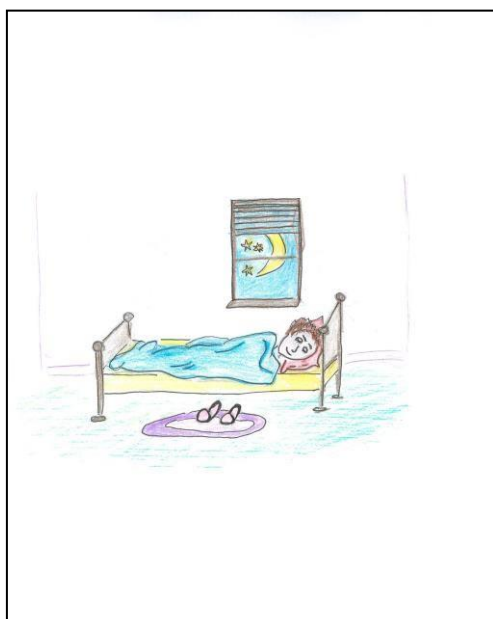
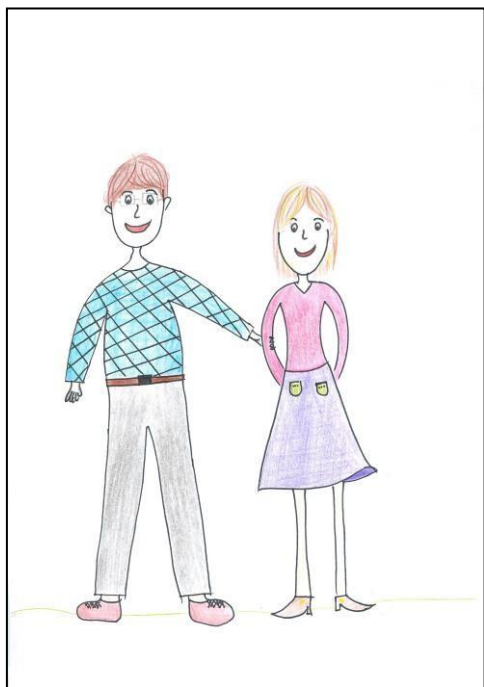
<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Volí vhodný pozdrav vzhľadom na aktuálnu situáciu a odzdraví primerane situácii.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Zvoliť a použiť pozdravy primerane situácii.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, riešiť problémy, sociálne a personálne, učiť sa
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – kartičky
<b>Postup aktivity - hry</b>	<p>Učiteľka si pripraví (nastrihá) dostatočné množstvo kartičiek (vid'. príloha č. 1). Niektoré kartičky sa môžu aj opakovať podľa potreby a veľkosti skupiny detí.</p> <p>Všetky kartičky si najprv s deťmi popíšeme, kto/čo sa na nich nachádza a čo môžu tieto obrázky znamenať. Každé dieťa si následne vyberie jednu kartičku a povie pozdrav, ktorý kartička zobrazuje. Po tom, čo si všetky deti zvolili jednu kartičku, posadia sa do kruhu.</p> <p>Na pokyn, napr. „dobre ráno“ sa postavia iba tie deti, ktorých kartička tento pozdrav zobrazuje.</p>

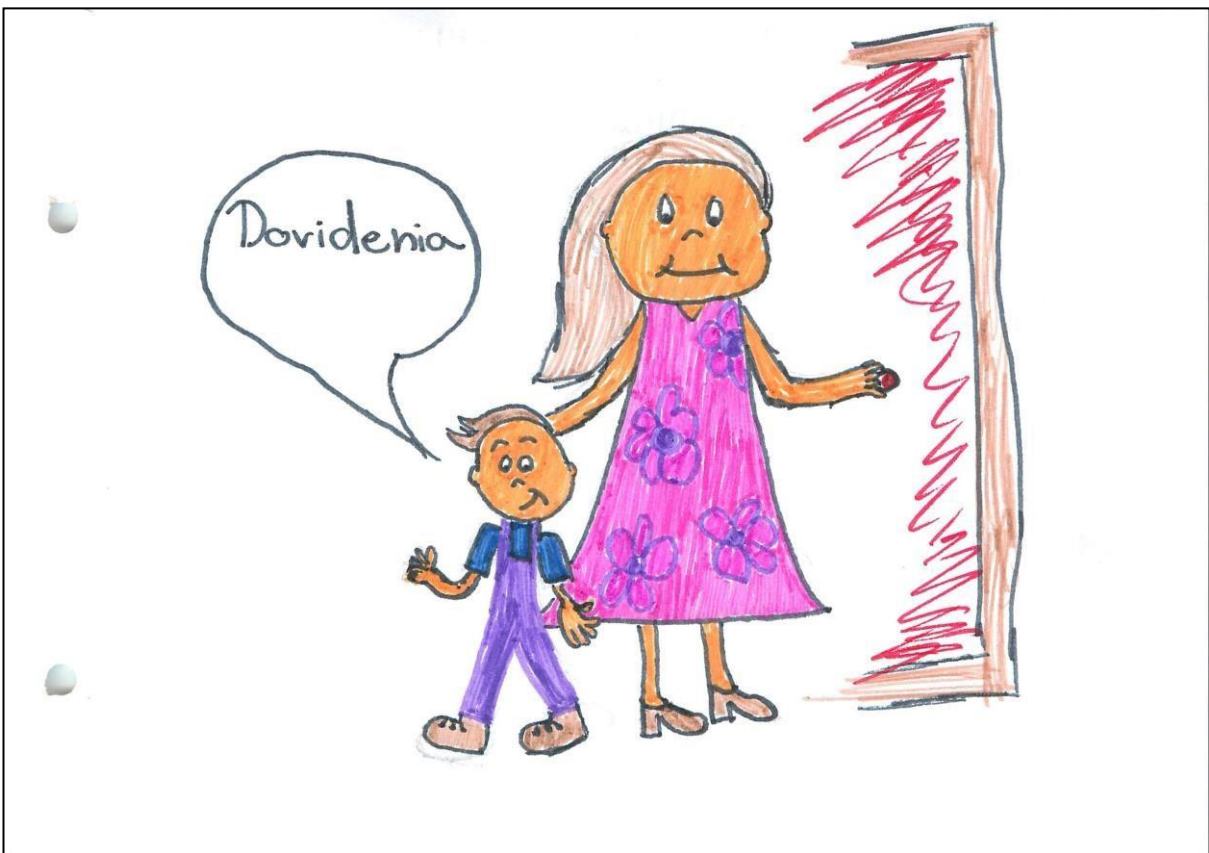
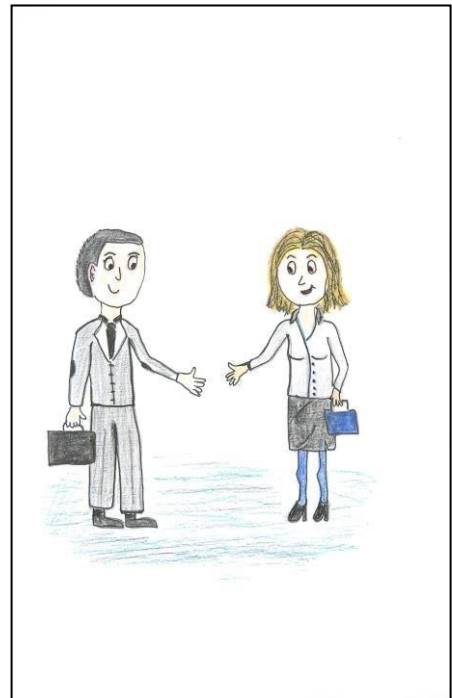
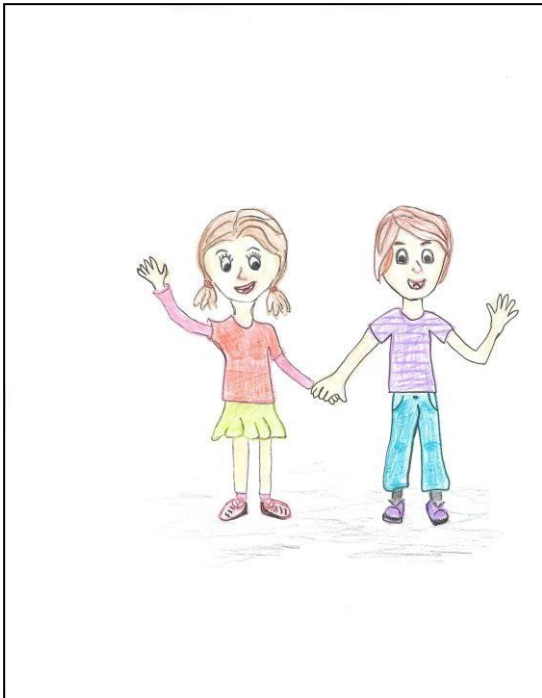
Sledujeme priebeh hry a správnosť odpovedí, deti pri správnej reakcii chválime.

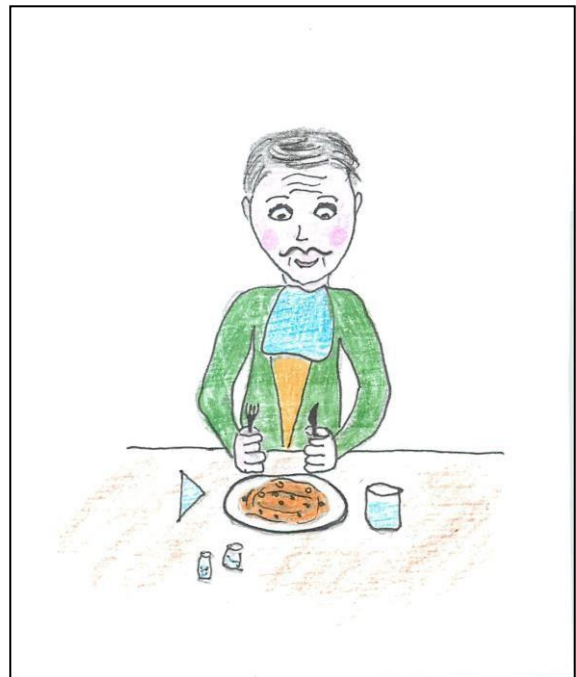
Ak vstane dieťa s nesprávnou kartičkou, učiteľka vyzve deti, aby sa navzájom skontrolovali a prípadne chybu našli a opravili.

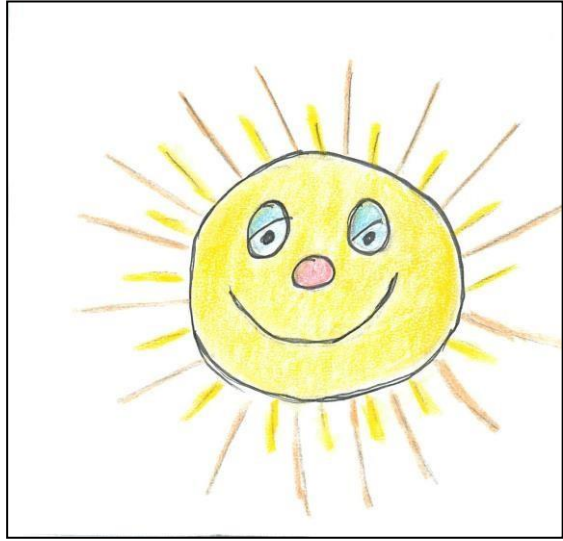
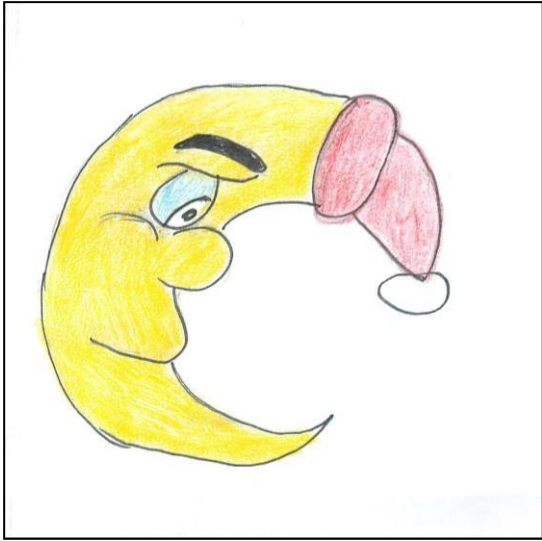
Obmenou hry môže byť slovná reakcia detí na kartičky, ktoré ukazuje učiteľka. V takomto prípade sa postupuje individuálne pri každom dieťati, aby svoje odpovede počuli.

# PRÍLOHA Č. 1 – KARTIČKY











# Pravidlá v našej triede

<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Naučiť a osvojiť si dohodnuté pravidlá prijateľného správania.
<b>Kompetencie</b>	Komunikačné, učiť sa, riešiť problémy, sociálne a personálne, občianske, pracovné.
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – obrázky: obrázok A: zavesíme veci na vešiak obrázok B: pozdravíme sa obrázok C: požičiame si hračky obrázok D: odložíme hračky obrázok E: počúvame pani učiteľku obrázok F: ak chceme v skupine niečo povedať, prihlásime sa obrázok G: všetci sa spoločne hráme obrázok H: nebijeme sa obrázok I: nevysmievame sa druhým obrázok J: nekričíme  baliaci papier, lepidlo

## Postup aktivity - hry

Učiteľka si spoločne s deťmi posadá na koberec a prečíta deťom príbeh o neposlušnom Vladkovi:

*„Tento príbeh je o malom chlapčekovi Vladkovi, ktorý neposlúchal rodičov, ani pani učiteľky v škôlke. Jednoducho povedané, neposlúchal nikoho! Ráno, keď ho priviezli rodičia do škôlky a vyzliekal si bundu, nechal ju pohodenú len tak na zemi pred svojou skrinkou. Šál, ktorý sa mu omotal okolo nohy, len tak odkopol a nechal ležať. Keď vošiel do triedy, nikomu sa nepozdravil a vybral sa hrať na koberec. Žiadna hračka sa mu nepáčila a preto sa rozhodol, že začne brať hračky iným deťom. Tie mu hračku nechceli dať, pretože Vladko sa ich ani neopýtal, či si môže hračku požičať, len im ju vytrhol z ruky. Deti začali kričať po Vladkovi, v tom prišla pani učiteľka a opýtala sa: „Čo sa to tu deje? Prečo po sebe kričíte?“ Deti povedali, že im Vladko berie hračky! „Vladko, prečo im berieš hračky?“ opýtala sa učiteľka. No Vladko sa len postavil, mrmlal si popod nos a odišiel sa hrať sám. Bol smutný a nechápal, čo robí zle a prečo sa s ním nechcú hrať.“*

### **Rozhovor o príbehu:**

- Deti o kom bol príbeh?
- Ako sa správal Vladko?
- Prečo sa s ním deti nechceli hrať?
- Prečo bol smutný?



„Deti, čo si myslíte, bolo Vladkovo správanie správne? Keďže sme v našej triede všetci kamaráti, musíme sa správať k sebe slušne, požičiavať si hračky a dodržiavať pravidlá. Preto si dnes vytvoríme takéto PRAVIDLÁ, ktoré budeme dodržiavať.“

Učiteľka má pri sebe kartičky (vid'. príloha č. 1) a pýta sa detí, čo na nich vidia a či daný obrázok znázorňuje slušné alebo neslušné správanie. Keď si prejdú všetky obrázky, dohodnú sa, že tieto pravidlá budú všetci dodržiavať.

Pripravíme si baliaci papier a lepidlo. Učiteľka vysloví pravidlo č. 1. „Keď prídem do škôlky, vyzlečiem sa a odložím si veci na vešiak/do skrinky“. Dieťa vyberie príslušný obrázok a prilepí ho na baliaci papier. Takto nalepíme všetky obrázky.

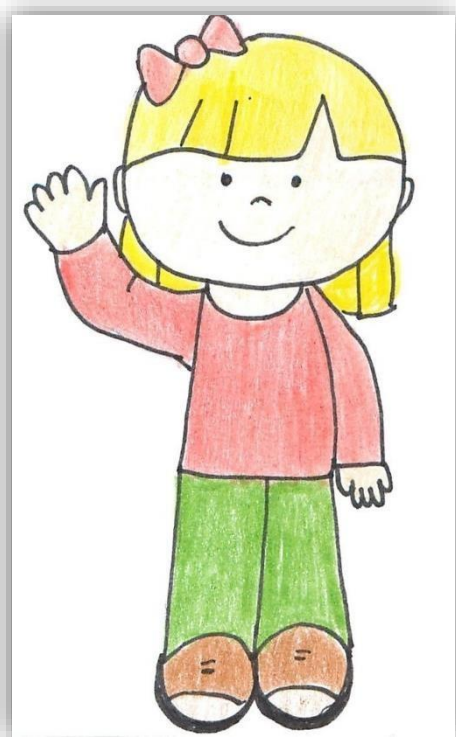
Na záver si spoločne zopakujú pravidlá, povieme si, že sme všetci kamaráti a tieto pravidlá si zavesia na viditeľné miesto v triede.

# PRÍLOHA Č. 1 – OBRÁZKY

## A



## B



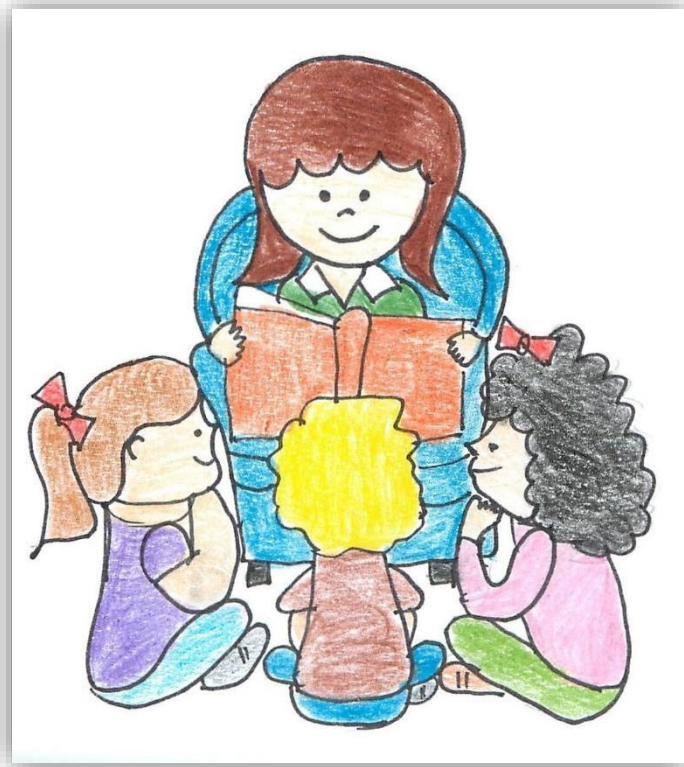
C



D



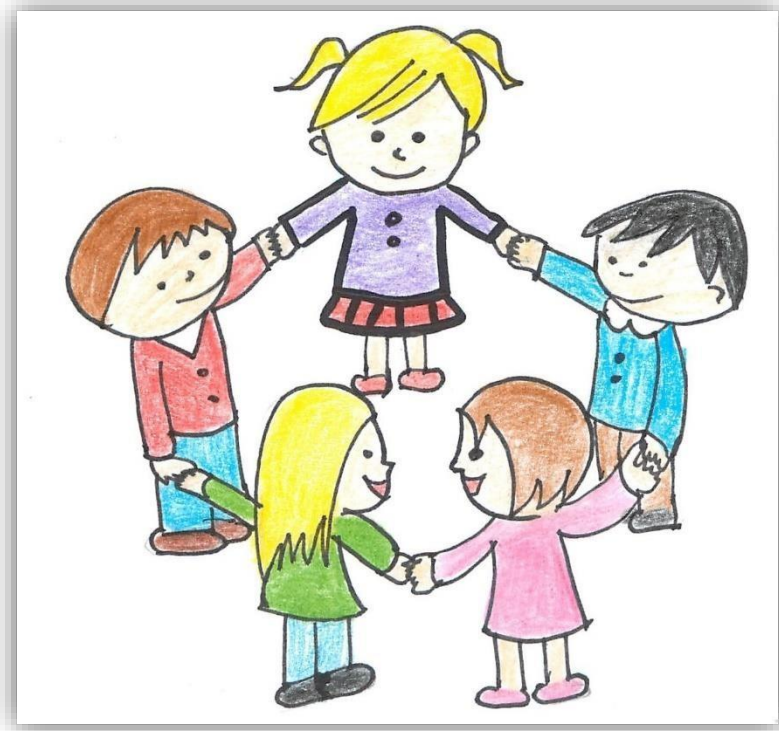
E



F



G



H

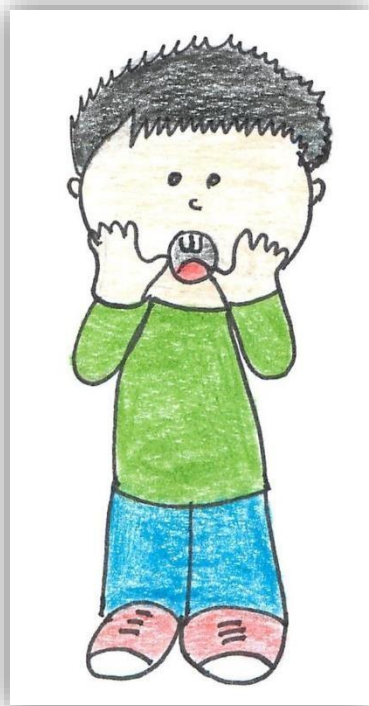




I



J



## 2 SLUŠNÉ SPOLOČENSKÉ SPRÁVANIE

Cesta každého človeka do spoločnosti sa začína vždy doma a v súkromí. Treba si uvedomiť, že aj tým ako vyzeráme, hovoríme a pohybujeme sa, prejavujeme úctu, ktorá je obsahom rozličných zdrojov zdvorilosti.

### SLUŠNÉ SPRÁVANIE V RODINE

Slušné správanie získavame už od raného veku. Nie je ľahké redukovať zlovyky a návyky. V rodine sú dôležité určité pravidlá, ktoré smerujú k vzájomnej úcte a spolupatričnosti.

#### Dôležité pravidlá v rodine:

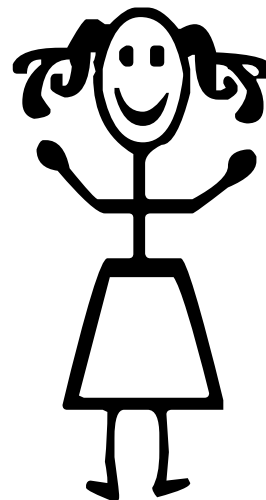
- *Neurážať sa*
- *Nepoužívať neslušné výrazy*
- *Správať sa zdvorilo*
- *Používať slovíčka prosím a ďakujem*
- *Používať pozdravy*
- *Úcta, dôvera, empatia*
- *Nepoužívať klamstvá*
- *Rešpektovať sa navzájom*

### SLUŠNÉ SPRÁVANIE NA ULICI

Najzákladnejším princípom vzájomných vzťahov je všeobecná ohľaduplnosť.

#### Základné pravidlá správania na ulici:

- pri chôdzi sa vždy pozeráme pred seba, nie do zeme,
- keď ideme po ulici, nečítame, pretože môžeme prekážať iným v chôdzi. Na ulicu nepatrí ani počúvanie hudby so slúchadlami v ušiach, telefonovanie či posielanie sms správ z mobilného telefónu,
- pospevovanie alebo pískanie patrí skôr na prechádzku lesom ako na ulicu,
- na rušnej ulici idú vedľa seba najviac tri osoby,
- ak prší, muž nesie otvorený dáždnik nad ženou (rovnako je to i s nosením tašiek, s ktorými pomáha muž žene),
- prehreškom proti pravidlám slušného správania je konzumácia jedla a pitie nápojov pri chôdzi. (Rejková, Takáčová 2011)



### SLUŠNOSŤ V ÚRADOCH

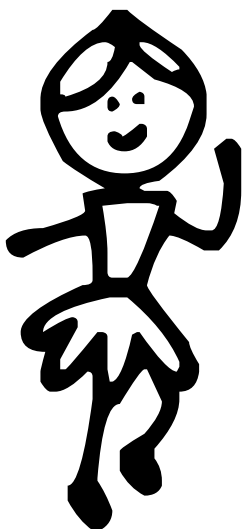
#### A OBCHODOCH

Pomerne veľkú časť života trávim vo verejných inštitúciách, preto by sme sa mali vedieť slušne správať. Pri vstupe do úradov a obchodov sa pozdravíme, stručne a jasne prednesieme svoj problém alebo nadvižeme kontakt s ľuďmi. Za poskytnuté rady a vybavenie sa poďakujeme a pri odchode opäť pozdravíme.

#### Pravidlá v obchode:

- pri vstupe do obchodu dáme prednosť vychádzajúcim zákazníkom,
- starším osobám otvoríme dvere, prípadne ich podržíme,
- pri vstupe a odchode z obchodu pozdravíme,
- do predajne nevstupujeme so zmrzlinou či jedlom,
- každý nákup kladieme do nákupného košíka,
- tovar v regáloch neotvárame a nepremiestňujeme,
- tovar v predajni pred platením nekonzumujeme. (Rejková, Takáčová 2011)

## SLUŠNOSŤ V KOLEKTÍVE MŠ



Materská škola nám zabezpečuje existenciu a situáciu, kde deti prežívajú určitú časť dňa, v ktorej musia dodržiavať isté spoločenské zásady, vychádzajúce z daného prostredia. Učiteľia si autoritu u spolupracovníkov musia získať osobnostnými hodnotami, odbornými vedomosťami a citlivým prístupom k deťom. Deti by mali vždy rešpektovať osobnosť a dôstojnosť učiteľov. Nevyhnutnou vlastnosťou učiteľa je maximálna spravodlivosť a objektivita voči všetkým spolupracovníkom, ale aj deťom.

Najväčšou povinnosťou a morálnym záväzkom učiteľa je vychovávať deti a dať im to najlepšie, čo je v záujme spoločnosti. Učiteľ by nikdy nemal žiaka ponižovať výsmechom iróniou, zápornými výrokmi o jeho inteligencii, perspektívach, nespravodlivými úsudkami či hodnotením. Svojou slušnosťou vedie svojich zverencov vlastným príkladom k čoraz vyspelejšej slušnosti. V tomto úsilí musia učiteľa podporovať aj rodičia. Ich dôležitou úlohou je spolupracovať so školou a vychovávať deti k úcte, k slušnosti i vďaka voči učiteľom. Povinnosťou dieťaťa je správať sa voči učiteľom slušne, pozdraviť ich a úctivo sa o nich vyjadrovať. Aj deti medzi sebou musia prejavovať slušnosť. Navzájom sa treba pozdraviť, slušne oslovovať, poprosiť o poďakovanie za pomoc. (Kajanek 2007)

*„Človek, ktorý je dobrý na vás a zlý na čašníka, nie je dobrý človek.“*

*Anonymous*

### **Deväť zásad výchovného štýlu:**

- vytvoriť z triedy výchovné spoločenstvo (dôvera, rešpektovanie)
- prijať dieťa také, aké je a prejavíť mu city,
- pripisovať deťom pozitívne vlastnosti, najmä prosociálnosť,
- formulovať jasné a splniteľné pravidlá,
- na negatívne javy reagovať pokojným poukázaním na ich dôsledky – indukívna disciplína,
- nabádať k prosociálnosti,
- odmeny a tresty používať opatrne,
- do výchovného procesu zapájať rodičov,
- byť nositeľom radosti (Lencz, 1993. s. 16 - 17).



## SLUŠNÉ SPRÁVANIE V REŠTAURÁCIÍ A PRI STOLOVANÍ

Vstupom do kaviarne či reštaurácie vstupuje človek zároveň do trochu zložitejších spoločenských vzťahov, preto je nevyhnutné poznať základné pravidlá slušného správania. Dôležité je byť aj oboznámený aspoň s tými najdôležitejšími zásadami druhu tejto medziľudskej komunikácie. Hlavnými vzťahmi, o ktorých hovoríme, sú vzťah medzi hosťom a hosťiteľom (obsluhujúcim), medzi hosťami, ktorí sa navzájom poznajú a medzi hosťami neznámymi. Náročnosť na poznanie pravidiel narastá s náročnosťou typu podniku.

### **Príchod**

Pri vstupe do reštaurácie vždy vchádza prvý muž. Ak ide o väčšiu spoločnosť, idú za mužom všetky dámy a za nimi potom ostatní muži. Muž teda vstúpi prvý, v šatni pomôže žene vyzliecť kabát a postará sa o jeho uloženie. Ak s ním ide viac žien, pomôže len tej najstaršej (najväčenejšej), ostatné nečakajú a postarajú sa o seba samy. Vo všetkých lepších reštauráciách sa o prichodiacich stará čašník, ktorý ich ku stolu uvedie. Pri sadaní k stolu muž odsunie stoličku od stola, a potom ju prisunie späť tak, aby si žena mohla sadnúť. V prípade, že k stolu uvádza čašník, preberá túto povinnosť on vo svojej funkcii zástupcu hosťiteľa. Muž si potom sadne oproti žene alebo po jej ľavej strane.





### **Pri stole**

Je samozrejmosťou, že spoločnosť pri stole sa venuje sama sebe. Prejavom nezdvorilosti je, ak sa niekto zabáva s okoloidúcimi známymi, alebo dáva prednosť pozorovaniu ostatných hostí. Právom hostia je v pokoji si vybrať z jedálneho a nápojového lístka. Objednáva vždy muž. Na jedálnom lístku v reštaurácii môžeme objaviť niektoré termíny, ktorým by sme nemuseli rozumieť. Ak ide o špeciality s neznámymi názvami, nemusíme sa ostýchať opýtať čašníka, o aké jedlo ide. Dolievanie nealkoholických nápojov býva tiež starosťou čašníka alebo starosťou muža – hostiteľa. Nedopitý pohár aj tu býva znamením, že host si ďalšie doliatie neželá.

### **Dôležité zásady slušného stolovania**

- Ku stolu treba vždy prísť vhodne oblečený, upravený a čistý.
- Počas celého jedla sú ruky nad stolom alebo ľahko položené na okraji – nie však lakte. Lakte sú pri tele, pri jedle sa používa iba dolná časť horných končatín.
- Hlava je voľne sklonená, sústa jedla sa prinášajú k ústam, nie naopak.
- Plátový obrúsok patrí na kolená a použijeme ho vždy na utretie úst pred napitím.
- Papierovú servítku nechávame voľne po ľavej strane a taktiež ju používame na utretie úst pred napitím.
- Šalát jeme vidličkou ľavou rukou, kompóty lyžičkou pravou rukou, kôstky dávame na tanierik pod miskou.
- Chlieb nehryzieme, ale odlamujeme.
- Lyžica sa drží palcom hore a polievka sa naberá smerom k sebe. Lyžica sa po dojedení ukladá do taniera rúčkou vpravo.
- Nôž a vidličku držíme za hornú časť rúčky s koncom opretým v dlani medzi prostredníkom a palcom, chrbtom hore, šikmo k tanieru. Nôž nepatrí nielen do polievky, ale ani do úst.
- Príbory sa počas jedla dávajú krížom s rúčkami k príslušnej ruke (vidlička vľavo, nôž vpravo).
- Príbory uložené súbežne s oboma rúčkami na pravú stranu sú pre čašníka znamením, že sme už dojedli, aj keď sme ešte neskonzumovali všetko.
- Omáčka sa nevytiera, tanier neolizuje, šťava z kompótu a nálev zo šalátu sa nedopijajú.
- Použitá servítka sa odkladá na tanier.
- Mľaskanie, srkanie, hlasné cinkanie príborom o tanier, hovorenie s plnými ústami a akákoľvek hlučnosť pri stole nie sú prípustné.
- Ak sa nám pri stole stane nejaká nehoda (prevrátený alebo rozbitý pohár) stačí jednoduché ospravedlnenie. Hostiteľ potom zariadi upratanie stola.



### **Zasadací poriadok**

Ak si pozveme hostí, mali by sme vedieť, ako ich pri stole usadiť. Hostiteľka a hostiteľ sedia oproti sebe buď za užšími časťami stola, alebo pri širších uprostred. Čestné miesto pre muža je po pravej ruke hostiteľky, pre ženu po pravej ruke hostiteľa. Aj ďalší v poradí sa riadia týmto krížovým spôsobom. Pri usádzaní hostí k stolu sa opäť uplatňuje staré dobré pravidlo spoločenskej prednosti: starší majú prednosť pred mladšími, ženy pred mužmi, spoločensky významní pred menej významnými.

Striedavo by mali sedieť dámy a páni, vedľa seba by sa nemali ocitnúť ľudia, ktorí majú úplne odlišné záujmy a už vôbec nie ľudia, ktorí sa nezhodnú. Najjednoduchší spôsob, ako hostí usadiť na ich určené miesta, je uviesť ich ku stolu a ponúknuť im stoličku. Pri početnejšej spoločnosti sa dávajú menovky pred tanier.

Nech už pri stole obsluhuje ktokoľvek (pri priateľských stretnutiach to býva obyčajne hostiteľka), nedopustí, aby hostia skladali prázdne špinavé taniere na seba na stôl. Prázdne taniere sa berú sprava, čisté či plné sa podávajú zľava. Keď sa hostia obsluhujú sami, je ich povinnosťou ponúknuť svojho suseda.

### Poradie jedál

Prvým bodom európskeho menu je aperitív (vermút, becherovka, sherry, vodka). Pre zásadných odporcov alkoholických nápojov môže túto úlohu zohrať studený vývar alebo ovocná šťava. Hostom podávame aperitív pred zasadnutím ku stolu, buď pred príchodom do jedálne, alebo v jedálni pred usadením.

Studené predjedlo sa podáva pred polievkou, teplé predjedlo po polievke. V dlhšom jedálnom lístku nasleduje po polievke (alebo po teplom predjedle) ryba, po nej potom jeden alebo niekoľko hlavných chodov. K sladkému múčniku si môžeme dať šampanské. Úplnosť dopĺňajú syry a ovocie. Zákusky a káva sú znamením, že sa večierok končí. Pripíja sa až po dezerte. Prípitky by mali byť stručné a zásadne sa pri nich stojí. Pri prípitku hľadíme priamo do tváre tomu, komu sa pripíja. Štrngá sa iba pri malom počte osôb, a to okrajom pohára o okraj pohára. Okrem prípitku sa pri pití pozeráme do pohára alebo šálky, ani jedno nedržíme afektovane - so vztýčeným malíčkom. Veľké poháre môžeme držať v dlani, poháriky na stopke držíme uprostred stopky. Záverečným prípitkom – digestív (opäť ako aperitív na dobré trávenie) môže byť klasický koňak, sladký likér alebo sladký vermút.



### Slušnosť na kultúrnych podujatiach

Divadlo a jeho návšteva má popri rozhlase, filme a televízii ešte stále veľký význam. Príprava si vyžaduje včasné plánovanie, výber konkrétneho predstavenia a zaobstaranie lístkov. Patrí sa, aby lístky obstaral muž a pred odchodom na divadelné predstavenie by mal čakať svoju spoločníčku pred jej domom. Do divadla by mali prísť spolu. Slávnostné oblečenie a starostlivá úprava svojho zovňajšku nemôže chýbať. Po vstupe do divadla muž pomôže žene vyzliecť plášť, odnesie kabáty od šatne a starostlivo uschová lístok. Ak idú do divadla ženy, o kabáty a lístky sa postará obyčajne mladšia z nich. Vstupenky predkladá uvádzačke tiež muž a potom si ich odloží pre prípadnú kontrolu.

Pri včasnom usádzaní muž požiada ostatných návštevníkov (ak sa tam už nachádzajú) o uvoľnenie priechodu a vojde do radu prvý, pred ženou. Obaja prechádzajú obrátení k návštevníkom tvárou a žena sa usadí po mužovej pravici. Ak vidíme známych, pozdravíme sa im úklonom, nikdy však nevstávame, prípadne ruky si s nimi podávame iba vtedy, ak sedia vedľa nás.

Počas divadelného predstavenia nerušíme ostatných. Prejavom hrubej neslušnosti je rozhovor so susedmi, vykrikovanie, komentovanie deja, pískanie, dupanie a pod. Naopak, svoju spokojnosť s predstavením, s hereckými výkonmi prejavujeme tleskaním na konci jednotlivých dejstiev alebo predstavenia.

### Slušnosť na návštevách

Pozvanie nemusí byť vždy formálne. Dobrým priateľom zatelefonujeme a iných pozveme osobne alebo písomne. Pozývať musíme zavčasu, aby sa každý pozvaný mohol na návštevu pripraviť. Ak niekoho pozývame na obed, patrí sa vždy uviesť aj hodinu. Pravdaže tento údaj nie je totožný s časom príchodu hosťa. Na každé písomné pozvanie musíme odpovedať. Je veľmi neslušné, ak pozvaný príde na návštevu oneskorene. Ak sme prijali pozvanie je, vhodné priniesť hostiteľke kvety, prípadne bombonieru. Keď sú v rodine hostiteľov deti, prinesieme nejakú maškrtu, drobnú hračku, knižku alebo niečo podobné. Host príde na návštevu vždy slušne oblečený a upravený. Pri návšteve sa patrí, aby sa každý hosť pozdravil. Nepatrí sa nechať hostí prídneho samých. Je správne, ak hostiteľ svojich hostí, ktorí sa ešte nepoznajú, popredstavuje zreteľne, zrozumiteľne. Je povinnosťou hostiteľa postarať sa, aby sa jeho hostia cítili príjemne, aby sa vytvorilo priateľské ovzdušie a aby sa všetci cítili rovnako vítaní.



# Vladkova pieseň

<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.  Spieva piesne a riekanky.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Rešpektovať dohodnuté pravidlá. Spievať pieseň v hlasovom rozsahu $c_1 - c_2$ .
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, učiť sa, sociálne a personálne, občianske
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – pieseň v notovom zápise príloha č. 2 – hlasová rozcvička
<b>Postup aktivity - hry</b>	Učiteľka oboznámi deti s novou piesňou – Vladkova pieseň. Vzorovo ju prednesie a po dospievaní vedie s deťmi krátky rozhovor obsahu piesne.  <b>Dychová rozcvička:</b> „Keď sa ráno Vladko zobudil, ponaťahoval si rúčky, zhlboka sa nadýchol – skúsime si to aj my. Poriadne sa natiahneme, rúčky vystrieme, zhlboka sa nadýchame a pri výdychu odfúkame fúúú.“ (Opakujeme trikrát).

„Deti , cítite tú vôňu? Už má Vladko nachystané raňajky.“

Učiteľka zisťuje, akú vôňu si deti predstavujú, čo cítia (čo mal Vladko na raňajky).

**Hlasová rozcvička:**

„Aj Vám táto pieseň v ušiach znie, ako aj mne?  
Mne znie takto: (viď. príloha č. 2).“

Opätovný vzorový prednes piesne. (viď. príloha č. 1).

**Rozhovor o piesni:**

O kom bola pieseň?

Ak sa chceme spolu hrať, musíme si...? Bola táto pieseň veselá či smutná?

**Nácvik piesne:**

Učiteľka zaspieva a zahrá prvú časť piesne.

**Nácvik 1. časti:**

*Ked' sa ráno Vladko zobudí, do škôlky sa rýchlo pripraví.*

Deti sa pridajú (opakujeme dva až trikrát).

**Nácvik 2. časti:**

Učiteľka zaspieva druhú časť piesne.

*V skrinke poriadok už má, rodičom hneď zamáva!*

Deti sa pridajú, spievajú spolu s učiteľkou (dva až trikrát).

**Spájanie častí:**

„Pamätáte si, ako sa spievala prvá časť pesničky? Teraz si zaspievame prvú a druhú časť spolu. Kto si pamätá, nech sa pridá.“

**Učiteľka spieva refrén:**

*Lebo všade vládne dobrá nálada, pričom sa tu nikto neháda.*

Deti sa pridajú, spievajú spolu s učiteľkou (dva až trikrát). Takto pokračujeme pri nácviku celej piesne.

**Vyjadrenie piesne pohybom:**

„Deti, teraz vám túto pieseň zaspievam a vy my zatancujete tak, ako sa vám bude chcieť.“  
Učiteľka spieva pieseň a deti voľne tancujú a improvizujú.

Na záver vedieme rozhovor, ako sa im páčila pieseň a prečo.

# PRÍLOHA Č. 1 – PIESEŇ V NOTOVOM ZÁPISĚ

## Vladkova pieseň

Martina Maňíková, Miriama Valengová

Vladimír Fedorko

$\text{♩} = 120$



1. Keď sa ráno Vladko zobudí,  
do škôlky sa rýchlo pripraví.  
V skrinke poriadok už má,  
rodičom hneď zamáva!

/: Lebo všade vládne dobrá nálada,  
pričom sa tu nikto neháda. :/

2. Ak sa chceme všetci spolu hrať,  
musíme si hračky požičať.  
Hračky, s ktorými sa hráme,  
hneď aj naspäť odkladáme.

/: Lebo všade vládne dobrá nálada,  
pričom sa tu nikto neháda. :/

**3.** Koľko mi tá pieseň v ušiach znie,

o tom iba naša Katka vie.

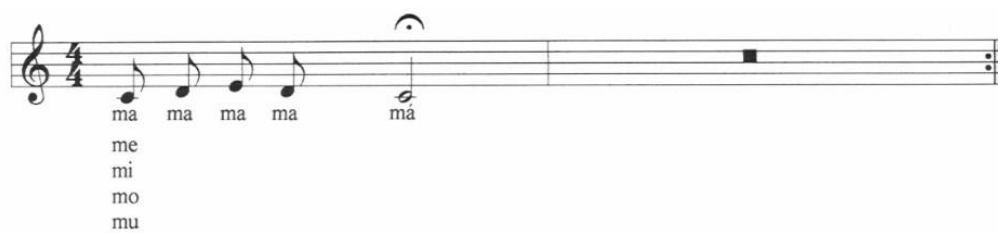
Čo sa sluší a čo nie,

Vladko nám to napovie.

/: Lebo všade vládne dobrá nálada,

pričom sa tu nikto neháda. :/

## PRÍLOHA Č. 2 – HLASOVÁ ROZCVIČKA



ma ma ma ma má  
me  
mi  
mo  
mu

A musical staff in 4/4 time with a treble clef. The melody consists of four quarter notes (ma, ma, ma, ma) followed by a half note (má) with a fermata. The lyrics 'me', 'mi', 'mo', and 'mu' are listed vertically below the first staff.



ma ma ma ma má

A musical staff in 4/4 time with a treble clef. The melody consists of four quarter notes (ma, ma, ma, ma) followed by a half note (má).



## V reštaurácii

<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Rešpektovať pravidlá spoločenského správania prostredníctvom hrania rolí.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, sociálne a personálne, občianske
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – motivačný príbeh príloha č. 2 – podložka príloha č. 3 – jedálny lístok pestrý obrus umelohmotné poháre umelohmotný príbor a tanier servítky váza s kvetmi
<b>Postup aktivity - hry</b>	Deti sa usadia na stoličky. Učiteľka s nimi vedie rozhovor, či už boli niekedy v reštaurácii, ako to tam vyzeralo, čo tam videli a podobne. Potom im prečíta krátky príbeh o chlapčekovi, ktorý bol prvýkrát v reštaurácii (vid'. príloha č. 1).  Po prečítaní príbehu sa učiteľka pýta detí, o čom bol príbeh, čo v reštaurácii Peťko zažil, čo nové sa naučil.

Učiteľka spoločne s deťmi premenia triedu na reštauráciu. Na stoly prestrú obrusy, položia vázu s kvetmi, servítky, umelohmotný príbor a umelohmotné poháre, ktoré položia na vopred pripravenú podložku (viď. príloha č. 2).

Učiteľka vyberie deti, ktoré budú hrať čašníkov a ostatné deti sa usadia k stolom ako zákazníci. Čašníci budú mať pripravené jedálne lístky (viď. príloha č. 3), ktoré budú dávať zákazníkom.

Na záver si spoločne zopakujeme pravidlá stolovania, poupratujeme triedu.

# PRÍLOHA Č. 1 – MOTIVAČNÝ PRÍBEH

## Peťko v reštaurácii

Peťko oslavoval svoje piate narodeniny a jeho rodičia sa dohodli, že mu spravia radosť a zájdu s ním do reštaurácie, kde ešte nikdy nebol. Všetci sa pekne obliekli, nasadli do auta a vyrazili. Keď vošli do reštaurácie usadili sa k stolu.

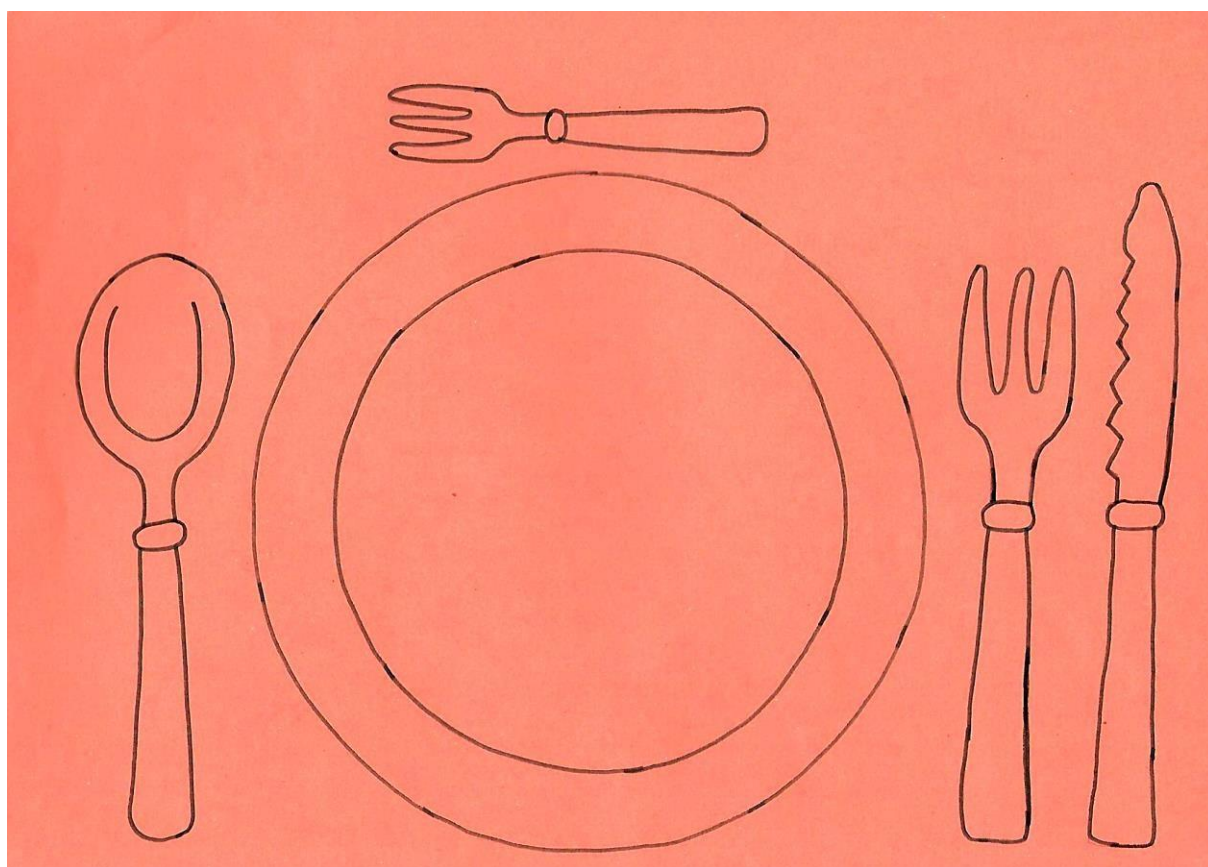
Ako sa tak Peťko obzeral, prišla k ním teta, ktorá mala oblečenú bielu košeľu a čierne nohavice. Mamička mu pošuškala do ucha: „Títo ujovia a tety sú čašníci a čašníčky, pretože nás budú obsluhovať.“ Čašníčka im podala nejaké knižky a odišla. „Táto knižka sa nazýva jedálny lístok,“ povedala mamička Peťkovi. „V ňom sú napísané jedla, nápoje a dokonca i koláče, z ktorých si môžeme vybrať a objednať.“

Po chvíli sa k ním čašníčka vrátila a pýtala sa ocka, čo si prajú na pitie a na jedenie. Ocko jej povedal, čo si vybrali a opäť odišla. O niekoľko minút im čašníčka priniesla nápoje a o čosi neskôr aj hlboké taniere s polievkou. Keď dojedli, čašníčka pozbierala taniere a priniesla im plytké taniere s hlavným jedlom. Keď už všetci dojedli, opäť im čašníčka vzala taniere s príborom a priniesla im veľký čokoládový koláčik.

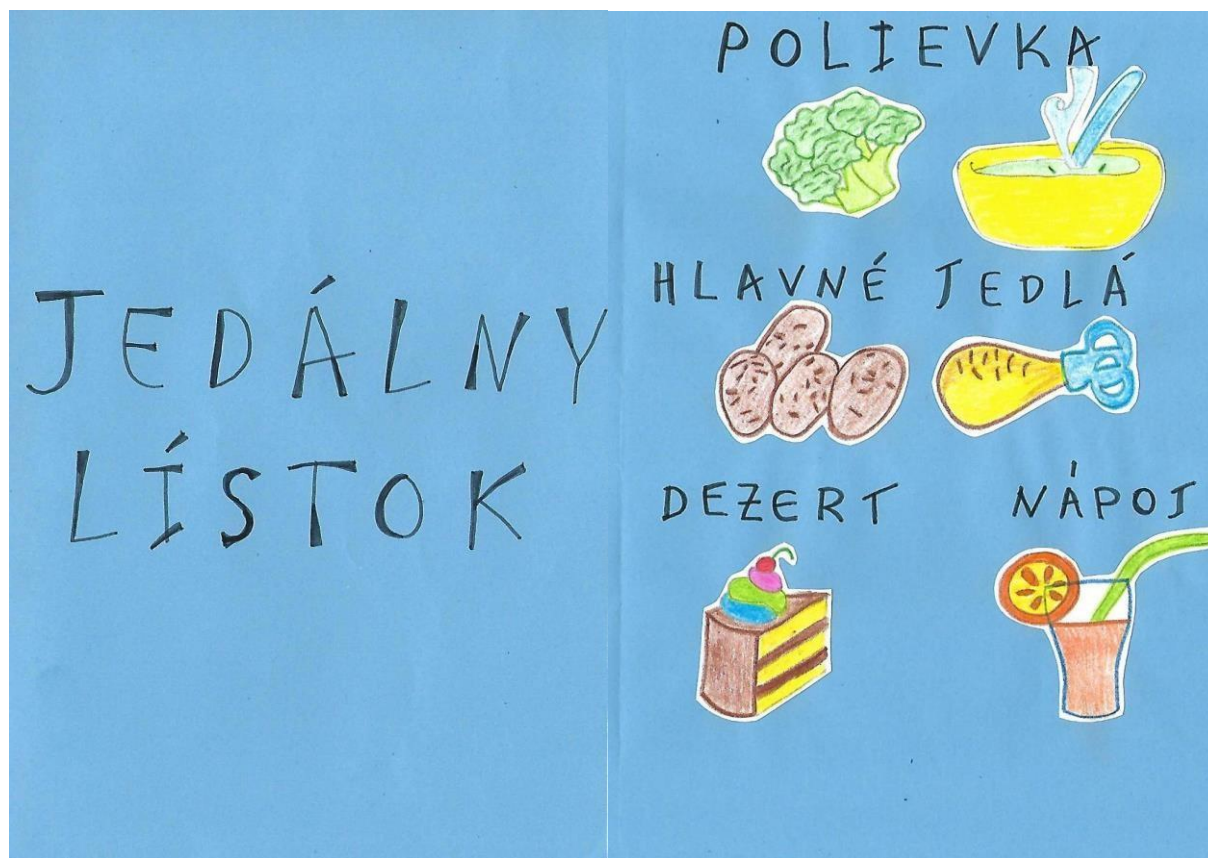
Peťko si všimol, že mamička s oteckom začali jesť koláč s maličkou vidličkou, tak si ju vzal aj on a jedol. Neskôr si Peťko všimol, že ocko zamával rukou na ich čašníčku. Nechápavo pozrel na mamičku a tá mu povedala: „Ocko naznačil rukou čašníčke, aby nám doniesla účet.“

Ocko zaplatil, poobliekali sa a pobrali sa domov. Pri odchode sa všetci pekne pozdravili, poďakovali a odišli domov.

## PRÍLOHA Č. 2 – PODLOŽKA



# PRÍLOHA Č. 3 – JEDÁLNY LÍSTOK

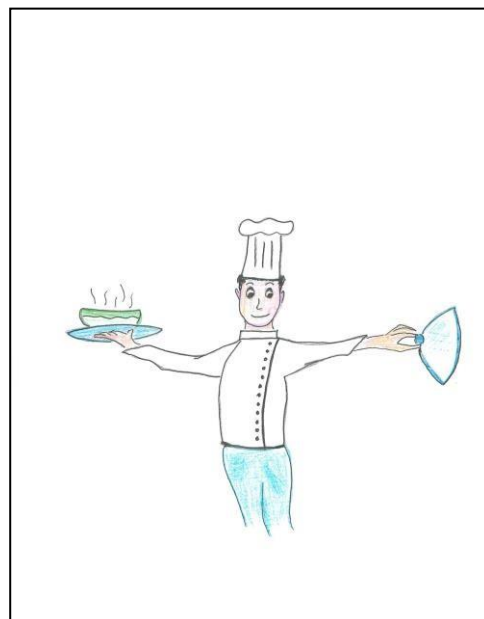
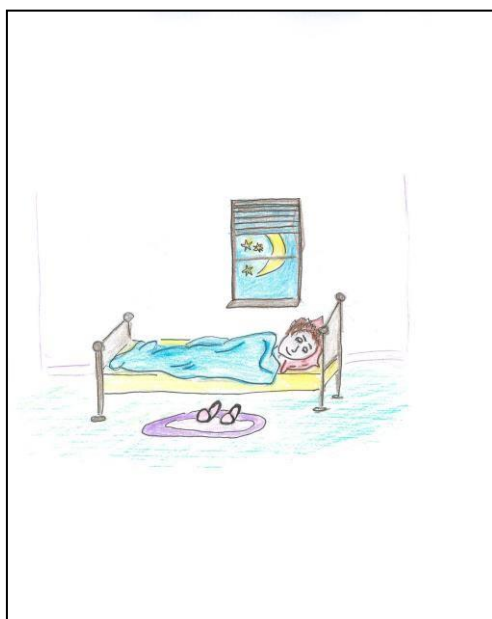
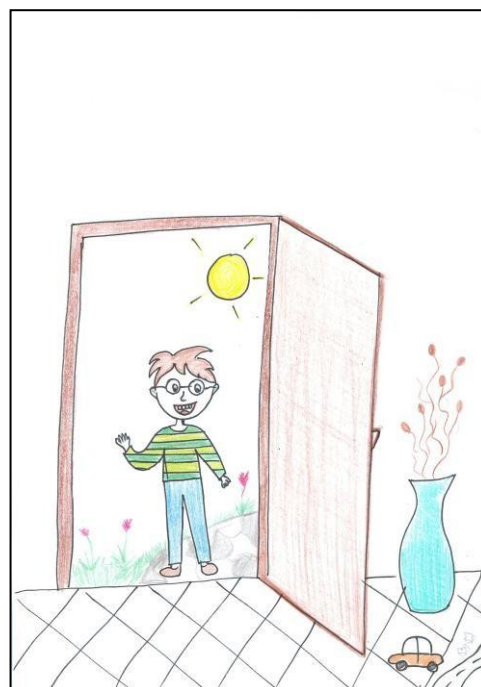
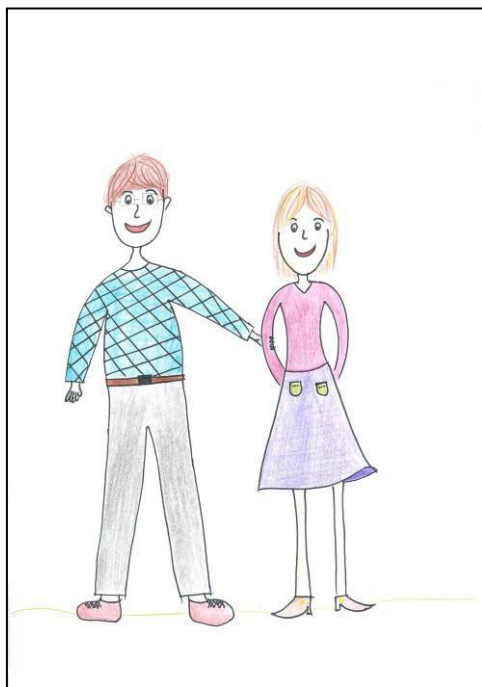


## Slušné vrece

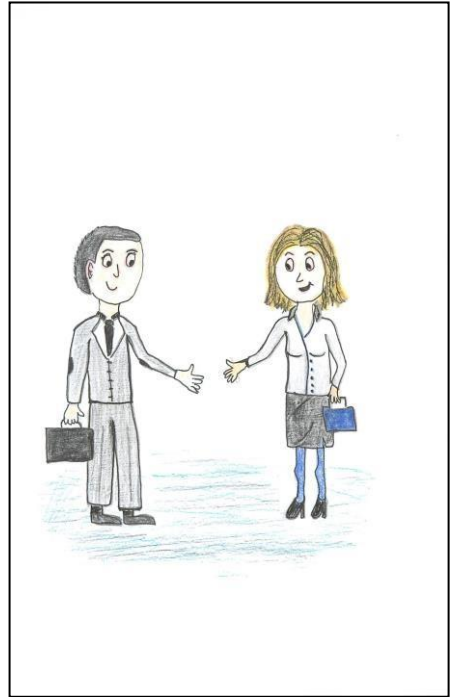
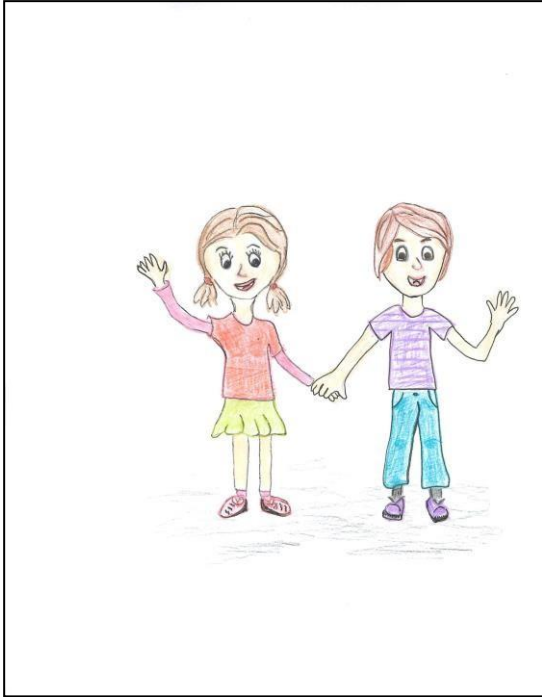
<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Pantomimicky stvárniť správne spoločenské prijaté spôsoby správania podľa daného obrázku.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, sociálne a personálne, pracovné
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – obrázky
<b>Postup aktivity - hry</b>	<p>Deti usadíme do polkruhu na koberec. Učiteľka prinesie do triedy „slušné vrece“.</p> <p>„Deti, dnes sa zahráme na hercov bez slov. Vyberiete si papierik zo slušného vreca. Vy ako herci bez slov, nemôžete hovoriť len ukazovať miesto, kde sa nachádzate. Našou úlohou bude hádať, čo stvárnujete.“</p> <p>Deti hádajú, čo herec predstavuje, keď to uhádnu s deťmi vedieme rozhovor: „Ako sa tam správame? Boli ste už niekedy v ...?“</p>

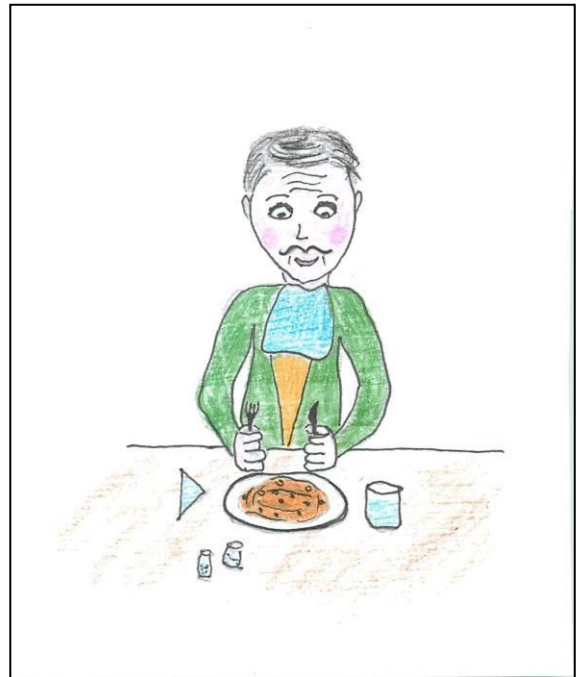
Na záver ukážeme všetky obrázky  
pomenujeme si ich ešte raz a nalepíme na  
veľký papier, ktorý si vystavíme na nástenke.

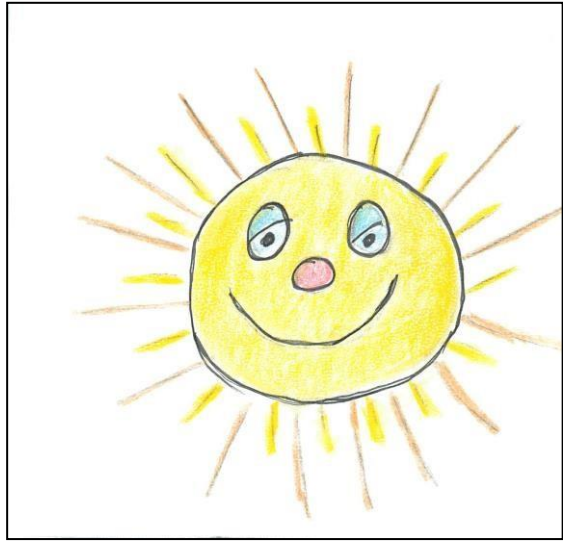
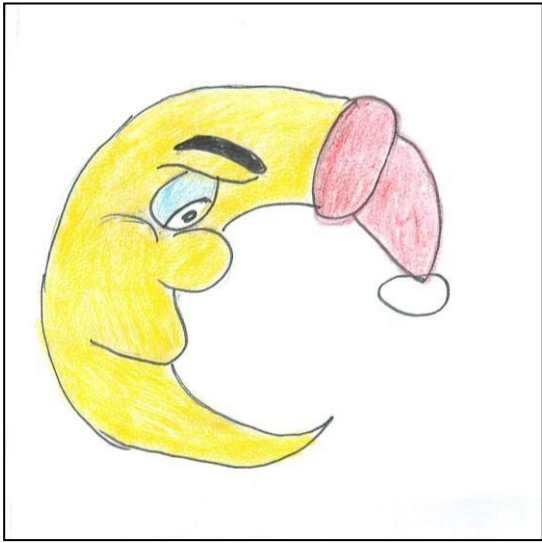
# PRÍLOHA Č. 1 – OBRÁZKY











# Cesta slušného správania

<b>Veková kategória</b>	5 – 6 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Dodržiavať pravidlá slušného správania v hre na autobus (pri nastupovaní, vystupovaní, sedení, kto ma prednosť).
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, učiť sa, riešiť problémy, sociálne a personálne, občianske
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – obrázky ľudí príloha č. 2 – maketa autobusu z kartónu kostýmy vrecúško
<b>Postup aktivity - hry</b>	Učiteľka má pripravené rôzne obrázky v čarovnom vrecúšku a maketu autobusu. Pýtame sa detí, či poznajú tento dopravný prostriedok (ako sa volá, či už v ňom sedeli, na čo sa používa).  Pred samotnou hrou deťom obrázky z vrecúška vysvetlíme, popíšeme čo/kto sa na nich nachádza. Po krátkom rozhovore si zvolíme jedno dieťa, ktoré bude vodičom autobusu a oblečie si maketu autobusu.

Ďalej určíme, kde bude autobus stáť-autobusové zastávky. Počet miest v autobuse je primeraný počtu detí.

Následne si ostatné deti vyberú z vrecúška jeden obrázok, na ktorom sú rôzne ľudské postavy (napr. postava staršej osoby – babka, dedko; postava tehotnej ženy, žiak, dieťa, mamka, atď.).

Deti sa rozostúpia na miesta, ktoré sme určili ako zastávky tak, aby boli medzi sebou rôzne postavy (napr. babka, dieťa, mamka). Ak sú rozostúpení, môžeme začať so samotnou hrou.

Dieťa, ktoré je vodičom autobusu, imituje naštartovanie autobusu, držanie volantu, šoférovanie. Deti ho čakajú na zastávkach. Úlohou vodiča autobusu je zastaviť na týchto miestach, otvoriť dvere na autobuse, aby deti mohli nasadnúť. Pritom ako deti aj vodič autobusu hrajú svoju rolu, dbajú aj na slušné správanie – pozdravenie, poprosenie, poďakovanie.

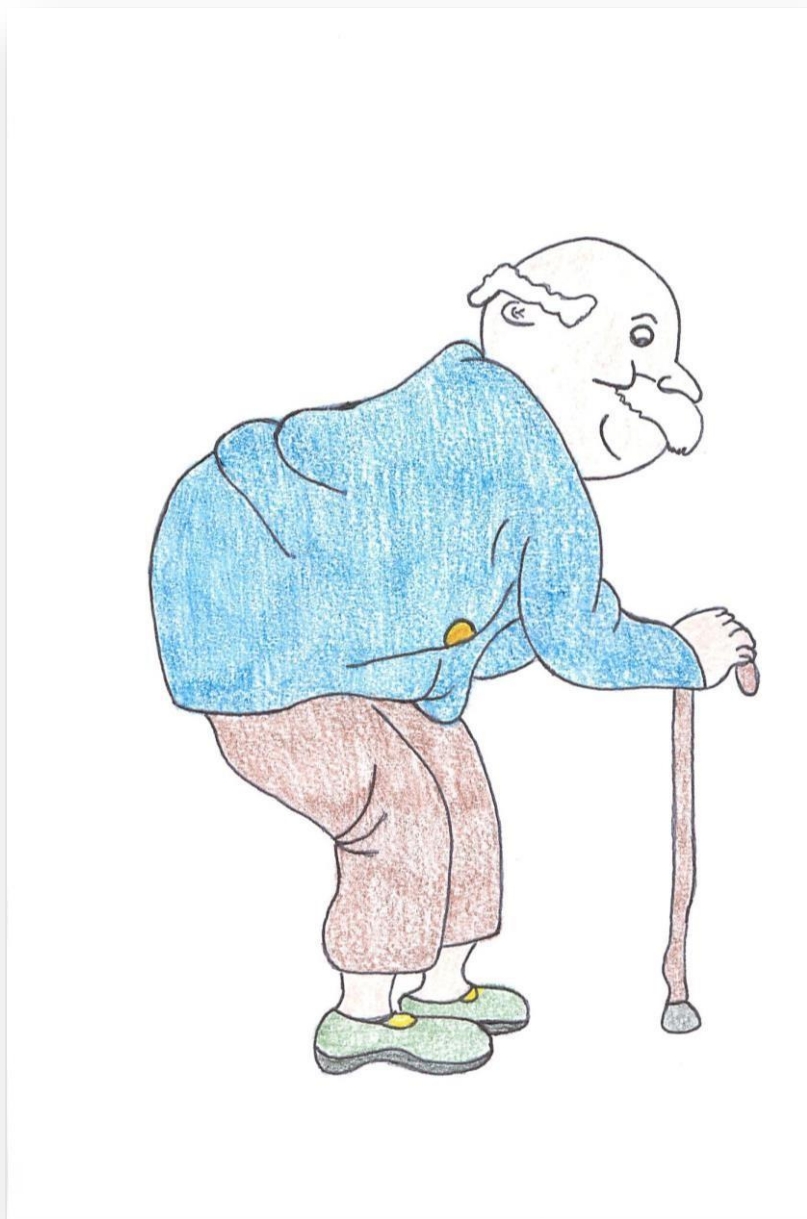
Upozorňujeme ich aj na situácie, kedy nastúpi tehotná žena alebo staršia osoba. Našou úlohou je uvoľniť miesto na sedenie. Takto pokračujeme ďalej, deti sa striedajú v rolách. Na záver vedieme rozhovor o hre a o tom, ako sme sa v hre správali.

# PRÍLOHA Č. 1 – OBRÁZKY ĽUDÍ

















## PRÍLOHA Č. 2 – MAKETA AUTOBUSU Z KARTÓNU





# Pozvánky

<b>Veková kategória</b>	5 – 6 rokov
<b>Výkonové štandardy</b>  (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Zhotoviť pozvánku na udalosť vianočnej besiedky prihliadajúc na pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, učiť sa tvorivo myslieť, sociálne a personálne, pracovné
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – vzor pozvánky farebné výkresy nožnice ozdobné perá ozdobné lepidlá nálepky pečiatky fixky farbičky
<b>Postup aktivity - hry</b>	„Deti, o chvíľku príde veľký deň, na ktorý sa už všetci dlho pripravujeme. Je to deň, kedy prídu naše mamky, ockovia, babky i dedkovia na návštevu do našej škôlky, aby si pozreli našu vianočnú besiedku.“

Nato je však potrebné, aby rodina každého z vás dostala svoju pozvánku aby vedeli, kedy sa naša besiedka bude konať. Preto si vytvoríme vlastnú pozvánku. A keďže my sa vieme slušne správať, tak vytvoríme pozvánky pre vašich rodičov a starých rodičov.“

Deti usadíme za stoly, na ktorých sú rôzne farebné výkresy, ozdobné strihacie nožnice, rôzne fixky, farbičky a taktiež rôzne ozdobné perá, lepidlá, nálepky a pečiatky.

Úlohou detí je vytvoriť čo najoriginálnejšiu pozvánku pre svojich rodičov.

Po dokončení prilepíme vytlačený text zo vzoru pozvánky (viď. príloha č. 1).

Na záver aktivity nasleduje zhodnotenie činnosti a odloženie pozvánok do skriniek detí, aby ich následne darovali rodičom či starým rodičom.

# PRÍLOHA Č. 1 – VZOR POZVÁNKY



## V slušnom kine

<b>Veková kategória</b>	4 – 5 rokov
<b>Výkonové štandardy</b> (vid'. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách)	Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
<b>Výchovno-vzdelávací cieľ</b>	Použiť správne zdvorilostné frázy vzhľadom na situáciu prostredníctvom hrania rolí.
<b>Kompetencie</b>	komunikačné, sociálne a personálne
<b>Pomôcky</b>	príloha č. 1 – obrázky (piktogramy) lístky s piktogramami písomný zoznam mien detí (návštevníkov kina) IKT alebo iný prostriedok premietania rozprávka – Bolo raz jedno teliatko (dostupné na: <a href="https://www.youtube.com/watch?v=51aPMGexStU">https://www.youtube.com/watch?v=51aPMGexStU</a> )
<b>Postup aktivity - hry</b>	Deti sedia na koberci. Máme pripravené stoličky v pároch pre deti pred IKT tabuľou alebo iným prostriedkom na premietanie rozprávky.  „Dnes pôjdeme, deti, do kina. Ale nie do klasického kina, ale do začarovaného, do ktorého nás pustia, iba ak sa budeme vedieť slušne správať.“ Chvíľu sa rozprávame, ako také slušné správanie sa vyzera.



„V klasickom kine nás síce všetko už čaká pripravené, ale v našom kine si musíme všetko pripraviť sami.“ Deti pomáhajú podľa pokynov učiteľky upraviť priestor – na operadlá stoličiek nalepujú obrázky – piktogramy (viď. príloha č. 1) a to tak, že na jeden pár stoličiek nalepia dva rovnaké piktogramy. Zatiahneme v triede závesy/žalúzie a vyzveme deti, aby urobili dvojice a postavili sa pred dvere triedy (dvere sú otvorené).

Učiteľka si sadne na stoličku k dverám a hrá pokladničku/uvádzačku.

„Nech sa páči, prvá dvojica nech pristúpi bližšie. Dobrý deň,“ vzájomne sa pozdravia. „Vaše mená?“ Pýta sa učiteľka, deti odpovedajú a učiteľka hľadá v svojom zozname mien tieto dve mená. „Aha, už vás vidím. Lístky máte rezervované, ešte ich však musíte zakúpiť. Máte čím platiť? Nemáte? tak mi, prosím, povedzte básničku, ktorú ste sa dnes naučili.“

A deti hovoria:

*Pekne zdraviť, to sa sluší,*

*každý to už zrejme tuší.*

*V divadle a v kine iných neruším,*

*ticho svojim hlasom nepreruším.*

„Výborne, ďakujem vám. Nech sa páči, tu sú vaše lístky,“ učiteľka podá deťom dva lístky s rovnakým piktogramom a deti hľadajú, na ktoré stoličky sa majú usadiť.

Takto sa vystriedajú všetky deti, učiteľka môže obmieňať svoje repliky, vytvárať novú situácie (napr. deti na svojom zozname nenájdete, čo teraz?) Je to len na predstavivosti učiteľky a jej schopnosti dramatizovať.

Deti sedia na stoličkách. učiteľka sa postaví pred nich a zažela im príjemný umelecký zážitok. Výber rozprávky je na nej, resp. s deťmi sa môže dopredu dohodnúť, čo budú sledovať, tak ako každý dopredu vie, na aký film do kina ide.

Uprednostňujeme kreslené rozprávky s vkusným spracovaním pred modernými animovanými rozprávkami. Ako príklad uvádzame rozprávku *Bolo raz jedno teliatko*: <https://www.youtube.com/watch?v=51aPMGexStU>

hru na kino môžeme obmieňať podľa potreby, napr. na hru na divadlo.

Na záver sa s deťmi rozprávame o rozprávke alebo aj o tom, ako sa im páčila návšteva nášho slušného kina a kedy sa v ňom vlastne mali možnosť slušne správať.

# PRÍLOHA Č. 1 – PIKTOGRAMY



Dostupné na:

[https://cdn.shopify.com/s/files/1/0374/5797/products/Symbols\\_Final\\_Version\\_Catalog3\\_62fafdf7-e5f3-4cd4-b4b6-63cd51bd62d7.png?v=1476129363](https://cdn.shopify.com/s/files/1/0374/5797/products/Symbols_Final_Version_Catalog3_62fafdf7-e5f3-4cd4-b4b6-63cd51bd62d7.png?v=1476129363)



## LITERATÚRA

Anonym, 2016. Spoločenský protokol v praxi.

[online]. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.fodor.sk/Spectrum/spprotokol.htm>

Anonym, 2009 - 2012. Spoločenská etiketa - súbor spoločenských zvyklostí, správania sa a pravidiel.

[online]. [cit. 2016-09-13]. Dostupné z: <http://www.spolocenskaetiketa.sk>

Brázdová, D. 1992. Pravidlá spoločenského správania Vydavateľstvo: IRIS, 1992, ISBN: 8090053068.

Guth-Jarkovský, Stanislav, J. 1922. Pravidla slušnosti pro mládež. II. přepracované vydání. Hejda a Tuček, Praha. 1922.

Lencz, L. 1993. Pedagogika etickej výchovy. Bratislava: MC, 1993.

Kajánek, P. 2007. Zásady slušného správania.

[online]. [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://referaty.aktuality.sk/zasady-slusneho-spravania/referat-16268>

Koncošová, M. 2015. Objatia. In.: O škole. 2015.

[online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: [http://www.oskole.sk/?id\\_cat=1&clanok=96763690](http://www.oskole.sk/?id_cat=1&clanok=96763690)

Rejková, M., Takáčová, M. 2011. Občianska náuka. Bratislava: SPN, 2011. ISBN 978-80-10-02081-2

[online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.soupst.sk/ftp/moodle/obcianska-nauka-1-r-ou.pdf>

## AKO NEBYŤ GROBIANOM (PRÍRUČKA NIELEN PRE DETI V MATERSKEJ ŠKOLE)

---

**Autor:** © Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

Bc. Birknerová Simona

Bc. Grobarčíková Mária

Bc. Kužilová Nikola

Bc. Maniková Martina

Bc. Olejárová Dana

Bc. Pištová Zuzana

Bc. Pročková Mária

Bc. Szilágyiová Anita

Bc. Valengová Miriama

**Recenzenti:** PaedDr. Monika Miňová, PhD.

Mgr. Martin Dzurilla, PhD.

**Vydavateľ:** © Prešovská univerzita v Prešove, 2017

**Ilustrácie:** © Bc. Simona Birknerová

Bc. Mária Grobarčíková

Bc. Nikola Kužilová

Bc. Dana Olejárová

Bc. Mária Pročková

Bc. Anita Szilágyiová

Bc. Miriama Valengová

**Návrh obálky, grafická úprava, editor:** Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

**Technická spolupráca:** Peter Holdok

Bc. Kužilová Nikola

**Vydanie:** prvé

**Rok vydania:** 2017

**ISBN:** 978-80-555-1808-4